

Skordiff
Hjälta Brydnad,

Af

SSSKSSSK,

Dem mann fordom
burit,

Så wäl på

Armar och Gänder/

Som

Singrar;

Tämte bifogade figurer, i möjligaste
färthet, beskrefwen

Af

CARL JUL. BJÖRNER,

Kongl. Antiquitets Archivi

Affessor och Translator.

Tryckt i Stockholm af JOH. LAUR. HORRN,
Kongl. Antiq. Arch. Boktryckaren. 1739.

EMERIKES
Söglåfliga
Och
Frågderika
Ridderskap
Samt
Adel.

Gårdeles

Denna stora

Swea Riksdags

Owållduga

Sandtmarsskalk,

Högwålborne Brefwe,

Herr Karl Göstaf

TESSIN,

Uf Bo etc.

Konglig Öfwer Häf

INTENDENT.

Högtwålborne Grefwe,
Herr Karl Emil.
Seyonhuswud,
af Bråsnås,
General Major
Och
Öfwerste för Södra Skän. Cavall.

Högtwålborne FriHerre,
Herr Erik Srenstjärna,
af Eka,
Krigs-Råd,

Samt
Wålborne RidderöMann,
Herr Nils Siljehök,
af Fårdala,
M A J O R
wid Östgöta Infant.

Förutan besynnerligt öde och betydelse, har wäl det hänt, at just något förr, än denna Högläfliga RiksStändernas stora Samankomst, skulle förkunna, ja och redan hade nått sin början, äfwen då, alla Konungars Konung, mände et särdeles Tefn, af Sin tillämnade wälsignelse, pålysa, så wäl medels et Swenskt Gullminerals upptäckande, som och medels några sällsynta Gullringars upfinnande, hwilka ju sådana äro, som af forna Swea och Göta Kongar, Hjältar, Riddare och Kämpar etc. blifwit til
Fri

Frithets, Heders, Segers och wensskaps
tekn, uppenbarliga burna och brukade.

En så wäl dessa nya Bullfynder, som
och wårt fjära Mannahems, upådlade och
hurtiga Mannawett, synas wara nog säkra
förebådande märken, til någon gyllende och snart
tilstundade tid, då Swea Öfwerhet, Her-
rar och Undersätare, ej allenast med flera
gyllende Riksskattar, utan och, om ej, så-
som fordom skjedde, med gyllende Hjalta och
Riddare Ringar, doch med gyllende Säll-
hets, Segers, Heders och Sämjas för-
måner, warda begåfwade.

Därom alla redeliga Swenskar, det
är, hwar och en, som någon ädelmodighet
eger, och eljest är manns make och mann
uti bröstet, må enhälletiga wår Mildrika
Himla GUD, hjärteliga bedja och anropa,
samt tillika innerliga önska; åra, lycka och
wålgång, ske wår Fridrika Konung, wår
Huld=

Huldrika Drottning, samt alla Swea Ri-
kes Högläfl. och wälsinnade Ständer.

* * * * *

För Swea Rikes Högläfliga Ridder-
skap och Adel, samt för Eder, Högwålbor-
ne Herrar Grefwar, Hög och Wälborne
FriHerre och Riddermann, frambringar
jag, som wid tjugu åhrs tid, varit de Nordiska
Daters och äreminnens oförtrutna Tolk, i
djupaste ödmjukhet och wördnad, denna lilla Skrift,
om våra Hjältemodiga Förfäders Ringar,
dem man både längesedan och nyliga, har, utur
sjö och jord, oförmodeliga upfunnit, af hwilka och
så de senare, äro allaredan af Högläfliga Riks-
Ständerna, för Antiquitets Archivum, nåd-
gunstigt inlösta, samt wärkelige inlästade.

Och ehuruwäl en och annan forn älskare,
för särdeles Råd och Heder, skulle erkänna, om
han, såsom fordom dags, blefwe äfwen denna
tid, af någon Hjälte och Riddare, begäfwad
med

med en liten Bullring, som droges af en större Armring; doch som denna Kinge gåfwa, längesedan är komen i obruk, och altså nu mera föga anständig, så skall och det, ej för mindre Råd och Heder, af mig skattas, om detta mit häfda arbete, hos så Höga och Förträffliga Herrar, Grefwar, FriHerrar och Ridderömann, kunde i något endaste mål, winna et önskat behag och godtycke, såsom jag ochså själf, oastäteliga lefwer

Höglåfliga
Ridderskapets och Adelsens /
Högwålborne
Herrar Grefwernas / LandtMarstkalkens
Och
General Majorens /
Samt
Hög och Wålborne
FriHerrens och RiddersMannens

allraddmsufaste och wördsamaste
tienare

E. J. Björner.

Företal.

När jag om våra hedna Nordlän-
dingars Ringar tänkte at skrifwa,
om hwilkas ålder samt bruk många
wettgiriga menn haft åtskilliga och oensa
tankar, af tilfålle, at två stora Gullarm-
ringar blifwit, jämte åtta smårre, nyliga up-
fundne; då ihugkom jag och wål det, at
något i annårkningarna til Asmund
Kåmpabanes Saga, år om de sama wor-
dit anfört, så at en och annan torde mena, at
det nu mera wore onödigt denna saken wi-
dare förbåttra. Men emedan jag seder-

U

mera

Företal.

mera under hwarjehanda Skrifterns nogare genomläsande och betraktande, har funnit flera efterdomen och skäl, som denna saken beträffa och uplysa, och alltså at den sama, tyktes böra i ganska många mål omständeligare utföras och afhandlas; dy hoppas jag, at detta mit wälmenta arbete, ej aldeles warder förutan sligt tycke och omdöme, det wettgiriga fornälskare och beskedelige bokadömare, dessa saker godwilligt plåga lemna och tilägna.

T*Orquemur miseri in parvis premimurque, Labores
Ut se pretio redimant, verumque professe
(Turpe) silent artes, viles inopesque relictæ.*

Emedan

S
 Medan på våra förfäder de
 Scyther / Geter eller Göter och Af-
 werboar / den wälsignelse har es-
 genteliga träffat, som dem af Noach
 eller Nocke, genom Japhet eller
 Fornjoter / efter Guds behag, be-
 synnerliga meddelas mände, at
 Gud wille utwidga Japhet, och låta honom bo i
 Sems hyddor / och at Canaan skulle wara hans
 träl a); Alltså hafwa berörde våra Förfäder komit här
A 2
i Nors

a) Nocke och Snikar eller Berghelmer, kallas Noach i Edda / för det han
 stadnat med sin Nocka eller Fartyg på berget Arrat; Fornjoter heter
 Japhet, emedan han / efter Sagobrottet om Norriges upfinnelse / har bå-
 de varit den forna Oter eller Othen / som och njutit den forna eller
 första färden till Norden, därför honom och Njords eller Nores
 namn tilkommer / såsom Norlands, Gotalands eller Gotunheims
 första bebyggare, det äfwen Edda antyder / i hwilken också flera såda-
 na namns twetydighet finnes. Noachs wälsignelse har särdeles wifit sig
 på våra Scyther / Cimmerier och Celter eller Galler / emedan de äfwen
 långt förr / och tillika med de Græker och Romare hafwa inrättat de stör-
 sta herrawälden, nästan öfwer hela Europa, och en god del af Asia och Afri-
 ca, hafwande redan förr Trojanernas tid underkufwat de Græker både i
 Grækeland och mindre Aken; därhos besuttit genom sina Thuzar eller
Thuzer

i Norden til at ej allenast, allraförst sittja i ro / och därfore, för än andra Europæer, inrätta et fast regimemente, utan och fölgachteliga, såsom rätta **Uttländare** / ättborna männ och **Ufwerboar** b); de äldsta och långlifwasta c) samt första och bekantasta utfärdsmänn och segerwinnare i Europa, Asia och en del af Africa, hållt ledan de jämte hernað och herjande / mände nödwändigst idka handel ifrån deras därtill allrebela **lägna**

Thuser och Teutoner samt Cimmerier eller Umbrier &c. hela England och Italien / förån Rom wart bygt / samt sedermera äfwen förfort de Romares wälde / först småningom genom sina Gallier och Cimbrier / sedan aldeles genom sina Götter. Hwilket alt äfwen i gemen på de Europæer / efter den lärda Bechmans ord i Anall. hist. p. 24. år i wår tid tåmeliga wäl sannat / medels deras widländigaste commerce, såsom fordom / medels det Romeriska wäldets utwidgande / öfwer Asien och Africa. Och bor altså Japhet i Sems byddor, hwars afföde twårt emot / aldrig har / anten haft fast fot i Europa, eller och någonsin tänkt däruppå Om Japhetridernas inryme af Guds församling, säger och Bechman, at Noachs wälsignelse ej kan förstås / emedan Chams efterkomare äfwen haft lika frit inryme eller tilkomst. Förbannelsen har allwärt träffat alla Africaner / hwilka merendels haft et trälachtigt sinne / och aldrig inrättat något stadigt wälde / at minstone hafwa de haft af utländigar / hållt de Europæer / siua Kongar / sådana som fordom de Perser / Ptolomæer / Græker / Romare / Saracener / nu Turkar / Araber och flera.

b) Hwilket alt af Platone, Diodoro Sic. Herodoto &c. Homero, Hesiodo, Geographo Ravennate, Nicephoro Gregora &c. om Uttländigarna, Scytherna, Ufwerboarna; af Cesare, Tacito, Jordane, Procopio, om Sveverna, Swenskarne, Götterna och Thuliterna &c. wåra Herrar Rudbeck ut i Atlantica och Atlantica illustrata, Prof. Lagerlöf i Commentario in opus Svethiæ antiquæ & Novæ, Prof. Nettelbladt i Schwedische Bibliothekue, och jag i Inledningem til Sagorna / samt i Företalet til Kämpadaterna / endels widlöstliga / end. ls kätteliga hafwa bewisat.

c) At Götterna i Österlanden efter floden lefwat öfwer 2. til 400. år / alt til werldenes år 2500. såsom den H. Skrift medgier / och i synnerhet wåra Nordländigarn så för som efter Christi öd. lse wart fram för andra i werlden de långlifwaste, och kunnat altså wida i werlden mycket utträtta / det har jag i Skriften om Nordiska wafåderne bewisat.

lågnaſte Sjö d) Bergs och metall-rika ort, ſå haſwa de, lågjer jag, fölgachteliga tillika begynt, af heroiskt och berömngirigt ädle / emedan de och därföre altid döden förachtat, efter Barcholini bewis i Antiqq. Dan. til at ſjålfwa våra wiſa ögonſtickande och ſinnebildande tekn / både af bekomen frihet / jämwäl af deras förwärſwade tappra dater / ſamt tillika därmed ſå wäl begåfwa andra, de där ſig om dylika dygder och förmän ner welat frinodigt beſitta, ſom och lemna efterkomarna påminnelle och tilfålle at beſitta ſig om egenlika heder och förmän, til fäderneslandets ſtora nytta.

Ibland deſa dyrbarheter, haſwa alſå Ringar warit de äldſta och gagneligäſta / dem nämliga mann ifrån urgamla tider har brukat på armar / händer och fingrar / i lika aſſicht, nämliga til heders tekn / ſegers och ſtrids lön / bland ättborna männ **Hjältar / Förſtar och Kongar** / hwarom Livius l. 10. Juvenalis Sat. ult. Polybius Mil. Rom. Svetonius de Caligula c. 52. Iſidorus l. 9. Origg. Carolus Magnus in Capitulis & Conſtitutionibus, ſamt eljeſt andra ſcribenter kunna läſas, de där ſärſtilta böcker och anmärkningar om Ringar i **gemen** / haſwa låtit utgå, ſåſom Bartholinus de Armillis; Caſalius de inſignibus, Annulis, Fibulis; de la Chauſſe de Vafis, Bullis, Armillis, Fibulis; Kirchmannus, Longus, Gorläus Kornmannus, Licetus de Anulis &c. &c. &c. ſinnaande

A 3

jag

- d) Detta har ej allenäſt Rudbeck i Atl. hällſt T. 3. pp. 273. ſeqq. 308. ſeqq. 314. ſeqq. både af Tacito de *Svionum civitatibus*, quæ in ipſo mari, præter arma & viros, etiam claſſibus valebant, och andra ſå ut / ſom inländſka ſcribenter / utan och den lärda Profellor Bajer i Petersburg in Actis Petrop. T. 4. p. 299. ſeqq. tåmeliga uprichtigt bewiſat och beſannat.

jag, at dessa ringar, såsom och halskedjor, blifwit i Europa allraförst af våra Yfwerboor och deras affomare Thuscerna och Celterna brukade, och sedermera äfwen af dessas ättmänn de Latiner och Græker e); såsom och deras första ålder tillskrifwes Herculi eller och Jovi, i så måtto, at sedan denna bundit Prometheus wid en Klippa

e) En aldenstund först / de gamla Latiner hafwa kallat Armringar, äfwen som våra Yfwerboor / *armas* och *armillas*, af *armo*, och detta ord warit / under Roma florenti, ej särdeles brukeligit / utan urgammelt och urmosdigt samt främmande, hålft Romani därmed ej förstått bara armar, utan egentliga bara arlar, efter Festi utsago / som påstår och så / at *armillum* eller en winbytta, warit således kallad / emedan hon bars af *armo*, id est humero; det och Vossius i Lex. Etymol. bestyrker / sägande tillika med Servio, at *arma proprie quadrupedum sunt*, samt med Scaliger ad Varron, at *Græcorum agmos* betyder i synnerhet *humerorum cum brachii commissuram*; så at äfwen andra tro / at *arma* eller wapn härstama af *armo*, för det de på arlarna baros och hängdes / där likwål armarna hafwa måst at gådra med wapnen, så framt eljest af sådant potiori någon *denominatio* warit skjedd / hwilket wål synes likligt. Därföre ej allenast de Latiner i synnerhet kallat skjeps Kablar och ankar troskar, *armos* (emedan de / såsom skjeps armar plåga gripa til lands och sjös) efter Plauti, Ciceronis, Columellæ och Plinii intygande / utan och sådana Kablar samt träskar / heta fölgachteliga hos de Græker *ὄπλα*, det är wapn, jämför Voss. l. c. så at och så de 70. Dalkare til Gen. 38: 18. 25. kallat där Ebr. ordet חַרְבָּ (eljest *armillam*) *ὄρμισκος*, den och så Ramiserius in Comment. in Cant. p. 122. påstår wara brukad näst ofwan handen, hwarom och så Bartholinus l. c. p. 80. seq. som antyder af Ebraiska ordets betydelse / at sama ring warit wriden eller flätad; seende altså ej eller osannolikt ut / at detta ord *ὄρμισκος* eller *ὄρμος* komer af arm, hålft det bår hänledas af *ὄρμω*, impetu feror, cieo violenter, å Gdt. härva, *ὄρμη* impetuosus motus, & simpliciter motus bellicus, hwilket all ju särdeles armarna tillkomer; och blifwer och så berörde ord / af några auctoribus, hålft Commentatoribus och Glossatoribus, tagit för *collare*, såsom de äfwen gjort med andra armringa namn. Emedan för det andra de Romare och så i ställe för *armus*, hafwa öfwer alt brukat *brachium*, *lacertus* och *ulna*, å Gdtiska *al*, *aln*, *aluboga*, därföre och Plinius, Priscia-

pa af vårt Scythiska berg Caucasus (eljest af sjålfwa Scytherna hos Plinius, kallat Graucasus, med uttydning af grååsen / för des gråa och hwita / det är, gamla och rimachtiga snö / hwarom förutan Sheringham i Origg. Angl. pp. 202. 230. åfwen Rudb. Atl. T. 2. p. 155. seq. T. 3. p. 212. 447. 601. 605. hårliga handlat) och låtit hans bröst eller lefwer huggas samt fråtas af en örn / har han enteliga, för sin emot Jupiter bewista trohet, blifwit, genom dennas tillåtelse, af Hercule löst, med detta förord, at han skulle til sli håndelses åminnelse, båra en järnring, som gjordes af des båjor med en sten uti,

Priscianus, Vopiscus samt andra / Kalla armillas, *brachialia*; Alltså synas de åldre Romare eller Latiner hafwa haft / anten både ordet armus och sjålfwa armillas med deras bruk / af sina Aboriginibus, de Umbret / Sabiner och Tuscer / hwilka 12. st. Lucomones, å Götisko Lag eller Lagsmånn / woro de Romares förnåmsta Låromåstare i Lag och Guda ceremonier; håstamande dessa alla af våra Scythiska Thuzar och Cimbrier eller Cimmerier &c. det jag sökt bewisa i min Inledning til Sagorna pp. 30. seq. 62. dårest ochså af mig et särdeles urgammelt Thusciskt ordaspråk är / efter orden å ren Götisko, uttydt. Desutan har ej allenast den berömliga Præschius jåmte flera / sökt til at bewisa / at Latinsta språket komit af Dystan / i det oswannåmde Thusci skola varit Dystar; utan den förtråffliga Morhof har ochså / ense med honom samt vår Stiernhielm och Rudbeck, en stor hop Latinsta fornord af Celtiskan eller Scythiskan håntlett. Eller och hafwa de Latiner fått oswannåmde ord armus och sjålfwa armillas, af de ankomne och herskande Galler / dem den lærba D. Jac. Car. Spener måste i Introd. in Geogr. Germ. rent ut tilstå vara från wår Worsdika ort komne; blifwande denna mening håraf synkt / at når aurea armilla, jåmte torquibus och anulis, allraförst warba af de Romare nåmde såsom Konga och Höfdinga Zirater, då omtala de och / huru både Thusci eller Hetrusci och Sabini hos Dionys. l. 2. Liv. l. 1. c. 3. Florus l. 1. c. 1. samt Galli eller Galata hos Polyb. l. 2. Plutarch. Parall. min. c. 15. Gellius l. 9. c. 33. haft dem gånstka stora, digra och öfwerstödigta många, jämf. Diod. Sic. l. 5. där han åfwen om Gallis handlar. Ty kallades och Thusci samt Galli hos de Græker af berörde Dionysio

uti, som togs af ofwännämde berg; gifwande han sedan Herculi det rådet, at fara til wåra *Nswerboar* / hos hwilka han af Atlante fick *gullåplen* eller *runorna* / hwarom Rudbeck T. I. pp. 346. 858. T. 2. c. 2. och T. 3. c. 1. hålft p. 265. jämför *Sonens Atl.* Illustr. p. 78. seqq. Hwaraf hänt, at *efterkomarna* / detta efterdöme följande, hafwa til Promethei åminnelse / åfwen burit slika ringar. Och at denna berättelse om Prometheo, ej är just en blått fabel eller stråcksaga, utan heldre en *wärkelig förblomerad sannings saga* / på wåra *Nswerboar* lämpad, det bestyrkes ej allenast af Rudb. T. 2. pp. 555. 561. åfwen medels wåra egna *Sagors samstämmelse* / utan och först af *Peringkiöld* i notis ad vit.

fo l. c. samt Strabone l. 4. Geogr. per excellentiam, χρυσοφορέντες, det är *gullbårare*, just såsom wåra *Kongar* hos *Skalderna* och *Sturleson* på många ställen. Jag finner också at *Scheffer* i *Skriften* de Torquibus pp. 7. 36. 53. 55. seqq. har noga sökt bewisa / at de *Romares Numina* eller *Idola* och *Imperatores*, ej haft *armillas* och *torques* förr *Justinum* och *Torquatum*; ja ej eller de *Græker* dem brukat / så at *Herodianus* c. 5. straffat *Heliogabalum* för det han / af *fdracht* til de *Grækers* och *Romares* maner / warit en περιδεραιος τε και ψαλλιος κοσμημενος; såsom och *Strabo* L. 4. håller sådan *Zirat* för *Kwinst* och *Talkar* den sama ανοητον και αλαζονικόν τι. *Swärtemot* antyder *Scheffer* locis cit. at detta *Ringaprål* warit *Celzarum*, *Gallorum*, *Scytharum*, *Perfarum* och *Barbarorum* proprium gestamen; så at de *Romare* hafwa / efter *Livii* ord L. 36. c. 40. ej allenast hembragt under *P. Cornelio* *Consule* af de *öfwerwundne Boijer* eller *Galler* / 1470. *torques*, utan och / efter sama *auctoris* ord L. 33. c. 22. dem / såsom ganska rara och *kästbara* uppsatt in *Capitolio*, *Jovi* til gåfwa / jämför *Polyb.* hist. 1. och *Varro* de *vita* *pop. Rom.* L. 1. *Eljest* omtalar också *Scheffer* af *Gorlæo*, några *Gödtiska* mynt / hwilka såsom i *Hispanien* slagna / ej allenast *runorna* *As*, *Ahs* &c. utan och *Gödtiska* *Ronunga* ansichten och *torques* skola hafwa / bewisande och emot *Tacitum* själf / at *Cherufci*, *Svevi* och *Sicambri*, haft *gull* och *sulwex* samt *torques*, dem *Drusus* bortfört / och de själfwa sig förskaffat af

vit. Theod. p. 468. nämliga at som vår Nord varit mycket frugtsam på folk / men därhos ofta mager på såde / blifwande dy inwånarna twungne at flytta och herja på andra länder ; Alltså synes och sannolikt , at de gamla med ofwanbemålte fabel om Promethei eller Oggs, Japhets sons, (se min Prodr. p. II.) fångslände af den allsmågtiga Jove, men doch frälsande af den stridsfama Hercule, hafwa syftat på vår Nord / sålunda, at sedan vår Japhetiska slägt, blifwit wid våra Nordiska snjöberg af hunger utmagrad, och nästan så uttynad / at hon til stor del å sidstone wart örnar och gamar til mats, då har enteliga den bästa kwarblefna hopen / anten själf af et Herculiskt och heroiskt mod, eller och af en des Herkälle eller Herhöfding / Hermann och Herreker upmanad, begynt, at med wapn bana sig vägen in uti andra länder, där blidare himel och frugtsamare jord war til finnandes ; Sedan och här af, at Tacitus Germ. c. 31. berättar om våra

B

Götis

af finitimis (i Norden och Sierlanden) såsom ej allenast privata utan och publica dona.

At de Græker kallades dessa armillæ merendels βραχίονα, περιβραχίονα och ψέλλια eller ψάλια, såsom af Dionysio l. c. i orden: τῶν ψαλίων ἢ περὶ τοῖς ἀριστέροις βραχίουσιν ἐφόρον, καὶ τῶν δακτυλίων. At de rätt och egenteliga varit kallade στρεπτοὶ, tror jag ej aldeles / emedan detta ord af de äldsta och bästa scribenter brukades om torquibus, af halsen hängda / ἀπὸ τῆς στρέφουσαι, a torquendo, se Xenoph. l. i. Cyrop. i orden: de hade στρεπτὸς περὶ τῆς δεξιῆς καὶ τὰ ψέλλια περὶ τῶν χειρῶν Strabo l. 4. sägjer om de Galler: περὶ τοῖς τραχύλοις στρεπτὰ ἔχοντες, περὶ δὲ τοῖς βραχίοις καὶ τοῖς καρποῖς ψέλλια ; Plutarchus in vita Artaxerxis : ὁ βασιλεὺς δέδωκε, καλὰ στρεπτὰ καὶ ψέλλια. Alltså emedan Gellius äfwenwål

Götiska slägtingar de Catter, at likaledes (som ofwantil är berättat om ringar til Promethei eller och Herculis äminnelse brukade) alla deras starkaste män hafwa burit hwar sin järnring / skönt det war för detta fället skymfeligit / såsom NB. et band eller båija / til des de hade sig därifrån löst medels något fiända dröp. Lärande wäl på detta sättet, den sågn hithöra, som af de gamla Græker hos Herodot. l. 4. c. 8. anföres om våra Scythers härkomst wid den kalla Botnssjön eller Pontus, då Hercules diltom, såsom til en ödesort / och måtte hafwa frusit ihel etc. hwarom Rudbeck omständeliga handlar T. 3. p. 697. seqq. jämsför Diodori S. berättelse om våra Atländingar i T. 2. p. 55. och berörde T. 3. p. 216. seqq.

Som

wäl uttyder *σπερτόν* per circulum aureum, flexilem, obtortum colli ornamentum, så är denna war satts ostridig; men at Bartholinus i Skriften de Armillis p. 43. anföres ibland armillas, en wriden eller slätad måsingsring, den en Jstånst Gåtre skall hafwa egt / det har han wäl af förseende komit at gjöra / emedan denna ring, om han icke håldre warit brukad på något annat ting / utan twiswel warit en handring på en så stor mann, hålst inga andra ringar (förutan de stora, som bara med hamarslag så synas / och eljest på armar warit brukade / hwaribland en hos oss är upfunnen) synas warit rätt wredna, ände på halsarna och wid händerna eller circum carpum, hwarom man redan af Bartholino och nu strax skal något omtala / men ännu mera framdeles om våra egna handringar. Kunnande jag inmedlertid ej obemålt låta / at de Græker / äfwen med deras ord *κρίκος*, synas hafwa wetat af våra Halskrokar, emedan det betydher / så hos oss som dem / en Krok, se Pollucem l. 2. och Hesychium samt Diod. Sic. l. 5. där han om de Gallers halskedjor af bara gull talande / sägjer / at de *περι της αυχένας κρίκος παχείς ολοχρύσος Φορῆσι*.

Ringar på händerna, eller ofwan handen / bring sinlasta armen, talades egenteliga af Grækerna *περιχέρια* hålst *περικάρπια*, deslikes *ορμίσκοι*, hwarom ofwantil af Bartholino &c. ehuruwäl både Strabo l.

Som nu **Gull** / näst **Råppar** / efter Hesiodi, Pausanias och fleras härnelse, varit för det äldsta och bästa barasta metall skattat, alltså har det och tillika ringar merendels varit brukat. Norden har i äldsta tider varit synnerliga bekant af gull / äfwen medels Iobis vittnesbörd 28: 6. 7. i dessa ord: **Männ finner jord, Klimpar / där gull är uti; den NB. stigen har ingen fogel kunnat / och intet gams öga sett; å Ebræiskt** ועפרת זהב לו נתיב לא ידעו עיש ולא שופחו עין איה: Deslikes i följande ord af c. 37: 22. från **Nordan** komet **Gull** / den försträckeliga **Gudi** till luf, å Ebræiskt מצפן זהב: hållt detta fogla och gamsöga nämmande, gansta wäl inträffar med Herodoti, Strabonis, Plinii och andras berättelse om våra Europæiska **Nordlångingars** (πρὸς ἄρκτα τῆς Ευρώπης) sågjer Herodotus L. 3. c. 116.) endöga **Arimaspe**, **Aurimann** eller **Skyttar** / samt **Grip** eller **Gamar** / hvilka stola röfwar och legat på sina **gullgjömor** samt **gullägg** / hwilket och i Herröds S. p. 36. seqq. märkeliga omtales, se min Inledning p. 112. seq. så at oftandande Herodotus ej kunnat så weta rätteliga / på hwad sätt så mycket gull

B 2

c. Polybius l. 2. de Gallis, samt Xenophon, stundom räknar **Ψέλλια** till sådana handringar, dock hafwa dessa scribenter / såsom andra i detta och flera mål / ej varit så måna om ord / hållt **Ψέλλιον** ej allena betydtt / efter Xenophontis berättelse / besetringar, hvilka fordom varit nog stora eller plumpa / utan och Dores hafwa kallat **Ψέλλιον** hwad högst war / som ju egentliga tillhöra armeringar / emedan de woro högt på armen dragna / se Cælii Rhodig. L. 8. c. 13. Ja förutan det Svidas sågjer **Ψέλλια** ταῖς χερσὶν ἐπιτύμησε τῶ χρυσῷ, förstående med händerna / så wäl armarna som fingren / så äro äfwen de förr af mig anförde bewiser

gull där kunnat samlas. Blifwande och hos våra Nfwerboar de ej allenast Gripar kallade, hwilka slika saker hitstaffade från Söder och Österlanden, utan och följachteliga själfwa sådana käftbarheter / hwarom längre fram p. Hörande och hit hwad hos Plutarchum, Libro de facie in orbe Lunæ, p. m. 941. seq. om wår aldeles ofriddiga Også berättas, som låg wid Gro eller Sadur hafwet, där Hercules och Saturnus i synnerhet dyrkades, och mann, å 30. dagars tid, såg Solen allenast en gång nedergå etc. samt at den resande Philosophen Sylla, har, til ganska lång wäglåsts utgårdande, bragt med sig til Carthago, en hof gullstålor, å Græckisτο χρυσά ἐκπάρματα, sådana som i våra Sagor ofta warda nämde.

Uld.

bewiser om detta ord *Ψέλλιον*, nog styrlande skäl / at det sama hörer merendels til armringar.

På Græckiska heta Singerringar *Δακτύλια*, å Latin *annuli*, *unguli* hos de gamla Osker / efter Plinii L. 33. c. 11. och Festi wittnesbörder / hwilka Osker woro med Aboriginibus Sabinis och Thuscis alt et folk / och ser mann altså äfwen / at detta ord är Gdtisft / ty ånk eller Hånk och Hånk, betyder å bondamål hos Helsingar / en Brok, såsom och / så wål i Eddas känningar til ordet ring, betyges / at han heter / Hånk, Sang, som och bekant är / at Græferna kallat *curvaturam brachii* eller armfrok / *ἀγκυρον*. Mann har och welat derivera *annulum*, af Latinsta ordet *an* eller *circum*, å Gdtisfto om, at han omsattar fingret / se *Longum de annulis* p. m. 20. Men detta går för lånat ifrån det äldre namnet *Ungulus*. Enteliga märter mann / at af wårt ord Ring, hafwa Italianarna / genom Gdtarna / fått deras *aringo*, *rengare* och *arengare*, som är af sama betydelse med wårt Thing och Ring, så ring, det wår Lärda Lundius i prolegg. til Westgöta lagen har bewisat / antydande och så / idruktan *balcone*, ball, hwarmedels han och våra Lagabalkar förklarar / äfwen ganska många andra ord / dem Italianarna hafwa solklart af besagde Götar bekomit ; det och så Peringskiöld i notis til *vitam Theoderici* p. 386. seqq. har likaledes widlöfveliga utfört.

Äldsta tiden kallades och fordom gullälder / ätween hos våra *Yfwerboar* f) ; dy äro och merendels gullringar / hos de forna och berömdwårda *Göter* brukade. Hvad **gamalt** och **gott** / **rikt** och **dyrbart** varit , det har och hos alla haft stor heder ; aldrig wisar och hedren sig mera , än hos den hedrade / älsfä finnom wi äfwen , at **Ringar** varit ej allenast egda af *Adalborna Herrar* / *Hjältar* och *Höfdingar* / utan och sedermera gifna til deras *wederlikar* / *wälförtjenta handgånge* och *tromänn* ; såsom därom klara ord stå i *Dröwar Odds* och *Wilkina Sagorna* , hwilkas ord jag långe fram p. seq. skall anföra. Dy förmåles och i *Audurs Thattur* eller *lilla Saga* , at *K. Swen* gaf *Aude* en **gullring** af sin hand / som war den mästa *dyrgeip* eller *kästbarhet* , och sade *Kongen* därom således : mig tyckes rådeligit / at om du eger någon *förnäm* mann gott at *löna* / du då gjer honom denna ringen , dy han tjenar en *förnäm* mann.

Äf våra *Sagor* / förutan *utländska Skrifter* , redan i *notis* anförde , finner jag det våra ringar böra fördelas i trenne slag , i *Arm* / *Hand* / och *Finger-* ringar ; dy när det ordet *ring* samt *Bauge* eller *Bå-*

B 3

ge

N Denna *Gullälder* nämnes *klarliga* i *Sturlesons Eddas* 12. *Dämif*. då *Alf* fadren / eller den förra *Oden* / inrättade sit *regimente* / lät bygga sit *Gudhus* alt med *gull* utgirat / begynte at låta *bryta malm* , och den utarbete , med allahanda *wärktrog* ; och skall denna *äldren* blifwit fördärft med genom trenne *Rönnors* ankomst från *Gättahem* , dem *Græfarna* kallat *Opis* , *Loxo* och *Hecaerge* , berättande dem varit komna från våra *Yfwerborna Ömänn* med *helgedomar* och *Gudatienst* til *Græfeland* samt vidare / och således *skadat* eller *fördärft* *Yfwerboarnas* egna *gullwäsende* och *helgedomar* , hwarom *Rudbeck Atl. T. 1. och 3.* samt min *Förelning* til *Sagorna* kunna läsas.

ge g) särskilt eller allena nämnes, utan tillägning at han varit spänder på handen / eller dragen af fingret / och eljest varit liten / då förstås därmed merendels elser och alltid, armrings / hwilket af alla skrifteliga efterdommen, dem man hådanefter skall i ordning framdraga, nogsam är bewisligt. Därföre och så Torfæus, äftven denna sattsen, (såsom Renhielm i notis til Thorsien Wikingsons S. p. 49.) håller för aldeles riktig i Hist. Norrig. T. 2. p. 483.

Armrings eller Baugar / hafwa varit de förnämsta / dy förutan flera skäl, som redan äro och äro warda anförde, finner man och så, at Baugar / för deras allmänna bruk bland Höfdingar / warda af Skallderna tilegnade alt hwad dyrbart varit i gull och silfwer / ja, själwa hjältarna warda där af kallade Baugamejdir eller armrings trån, såsom och Baugaspillir / eller armrings runda gifware; stående Urmbaugar med sådant namn utteknade, i Sämundar Eddas Ugisdreka eller Ugirs gästabod, det han för Asarna anrätta månde, i hwilket nämliga, sig infunno, Oden och hans Fru Frigga / Sif Thors Fru, Thyr enhänte, Njord och hans Fru Skade / Freyr

och

- g) Ringar warda de kallade för deras runnhet eller Fringlughet, dy Ring komet af runn; men Bauge eller Båge heta de af deras stora buge, eller tillsamans böjande, se Verellii norr. ad Herv. hist. p. 164. Et där af / at de varit ihopastade och wredna eller torti och *σπειροί*, dy sådana hafwa de äldsta eller första aldrig varit / såsom de ej eller sådana befinnas; utan berörde ord / brukas allenast eller merendels om halskedjor och halsringar, torquibus, stundom och om mindre handringar, hwarom så wäl redan är skrifwit / som och hådanefter om handringar skall talas. Eljest finner man at ordet Bauge, och följachteliga själwa

och Freya / Brage med Frun Iduna / Loke och Widar / samt andra Asar / blifwande där lysegull brutat för eldsljus, samt denna deras Gudastad hällen för mycket helig; och som Agirs tjenstemann Sinnafänger samt Elder / då wordo mycket berömde för deras fardighet, så kunde Loke / Asarnas förtretare och besläckare / sådant ej tåla, utan han drap Sinnafäng. Asarna stackade då sina skjoldar / anföllo Loke med stort rop och kjorde honom bort til skogs. Loke wände likafult tillbaka och frågade Eld, hwad Asarna gjorde. Han swarade, at de dömdo om sina wapn / samt om sina stridsdygder eller tappra bedrifter; undsägjande tillika Loke Asarnas wrede, om han ginge in. Icke des mindre gjorde han det, bad Asarna om en miöddryck samt sätesrum, påminnande åfwen Oden, huru de ju blandat blod saman / och Oden låfwat sig aldrig skola dricka, så framt de ej båda woro tillsammans. Oden

böd

själfwa deras brukande / har ej allenast med våra Götar komit til Österlandem, emedan Papias i 100åhriga tiden efter Christi födelse / om armillis talande / såsom virorum propriis, ab armorum virtute, fallar dem circulos & brachiales rotundos, id est *baucas, bogas, armos*; utan de hafwa ochså komit til söderlanden bland Tyskar och Frankar, emedan det så wäl i et gammalt Glossario Latino Anglo-Saxonico fallas *beack*, som och i Glossario Theotisco Lindenbrogii: *dextralia, lata armilla, bougin*; ja i Capitulis och Constitutionibus Caroli Magni edit. Heroldi, Basil. A. 1557. in Origg. & Antiqq. Germ. p. 327. och edit. Lindenbr. Paris. A. 1602. p. 87. står förbudt ut *pauga (bauge) & pruna (brunje)*, (quæ *militaria præmia* esse debent) non dentur *negociatoribus*. I ställe för hwilka ord / å annat ställe i berörde capitularibus finnas dessa ord: ut *armilla & brunje* non dentur *negociatoribus*; eller i edit Herold. p. 294. ut (negotiatores) *armillas (ej arma) & brunias* non ducant ad *venundandum*, quod si inventi fuerint portantes, omnis substantia eorum auferatur ab eis &c. Warande eljest nogsam bekant / at ej allenast Fransoserna bruka sligt ord bagve, utan och at åfwen *brunja* är

et

böd då Widar at efterkoma Lokes begjåran, hwarpå denna sade: hell och säll Asar och Asinnor, förutan du Brage. Brage swarade, sig wilja gifwa Loke både häst och swerd (mäkir) samt eljest i förlikning, en bange eller stor ring. Loke sade därtill således: pa häst och armbaugar eller armringar, skall du själf wara den armaste etc., sägjande och, ibland andra förwittelses ord til alla Asarna, äfwen til Thyr således: tig du Thyr/ det hände din hustru, at hon egde en son med mig, hwarken dryck eller pening / seck du därföre.

Äf Samundar Eddas Thors hamarhämt, ses at Freija haft sådan ring, därest nämliga står, at när den storstjägge Winge Thor mistat sin hamare / då har han bett Freija om des fjäderham, at flyga därmed til Gättadrätten Thrym / som hamaren borttagit och gjömt. Hon swarade sig det järna wilja, om och än fjäderhamarna wore af gull eller si swer. Loke for så, i hans ställe, med dem til Thrym utom Asgard h) til Gättahem / där han sat på en hög. Men som Thrym nekade til hamarens återställande, där icke han kunde

et rent Götiskt ord / brynja kallat. Bese för öfrigt det Vossius härom skrifer in de Vitiis Lat. Serm. Med detta bange komer och Båija öfwerens hos Plautum och Festum, hwilket hos Aldhelmum de Laudib. Virg. Klarliga heter Collare, hos Cyrillum i Glossario, κλοιος (eljest κλαυιον å Götiska Klåfwa, Klafwa) boia, både collare och manica, se Vossii Etymologicon.

- b) Asgard nämnes i Sturlesons Eddas 7. Dämif, därest nämliga såsom och i 6. Dämif. står / at efter floden hafwa Bors söner / den äldre Oden, Wile och Wej, skapat åter människorna, och gjort sig en borg mitt i werlden (eller detta landet / som då war deras endaste och egna werld / samt eljest kallades Mannahem) hwilken borg af Asarna kallades Asgard, som eljest hetat Asgard hin forna, med de därtill liggande rikena; warande i denna borg en särdeles rum / som kallades Hlidstjalf, dådan Oden

Kunde få Freija til Fru, därförö och Loke måste fara tillbaka; ty gaf Heimdaller / Gudarnes wärdare och sändebud / detta rådet, at Thor själv skulle ikläda sig Freijas kwinnobonad / binda på sig hennes brudarlj / hennes halsfnycke / som Brisinga eller Gulls-

E
men

Oden kunde se (politice) öfwer hela werlden, eller landet: Berörde Asgard är eljest med alla sina andra rum och indelningar / beskrifwen i Eäm. Eddas Grimnismal / just såsom Upsala, mitt i Sverige, det Peringskiöld i Monum. Upl. T. I. har utfört. Swilket alt wara ganska sannolikt / äfwen bestyrckes där af / at / (såsom ofwartil sägjes af Thors Hamarbant §. 28. och 30.) allenast 8. dygns resa warit emellan Asgard och Gättabem, samt af §. 7. at Loke for utom Asgard, til des han kom til Gättabem; där os af ofwannämde Skirniskald förstås / at Freije far i Hlidskjalf och säg i Gättabem. Är altså detta wärt Asgard / där den jörre Oden med sina Asar bodde / långt äldre än det senare / dådan Oden Freialafson / i det ny och sammansticade företalet til Struclsons Edda / samt eljest i dennas Heims Kringla p. 11. / berättas wara komen. Och ehuruwäl båda dessa Asgardar. snas wara å båga ställen blandade; och emedan Edda i 49. Dämit uttryckeliga förmåler / at denna senare Oden, med sina Asar, listeliga tilegnat sig den förra Odens och hans Asars namn samt gjärningar, dem den lärda och i många Seychiska häfder / ganska partiä Prof. Bajer, i Actis Petrop. T. 3. p. 350. aldeles illa gör til alt et folk med de Budiner / som hos Herodot. L. c. nämnas; emedan de säfert warit de rätta Veneda och Sarmata, eller Finnar och Lappar, dem Diod. S. 1. 2. p. 10. och Plin. 1. 6. c. 7. berättat warit af de Seychiska Kongar / fluttade från Medien och Assyrien til Norden / och hafwa så enteliga komit til at stadna och bo / såsom Herodot. medgifwer / wid wår stora Botnssjö, där af de och sedan fått namn / warande detta / af mig allrafrst / onmärkt i Dissert. Epist. de Stockholmia, samt widare af samtiden bestrikt i Skriften de Aboriginib. Hyperbb. Emedan / sägjer jag / de senare Asar tilegnat sig de förras namn och bedrifter / ty har man stor orsak til at tro / det berörd: Asgardar aldeles falskt äro blandade, samt at det senare utom Sverige belägit / har fått namn af wåra gamla utfarna Asar, eljest af wåra bosittade Galler och Thuser i Italien / Hesar kallade / därom min Inledning / kan läsas; warande äfwen således ostridigt / at Struclson och Eddiska företalets Auctor omistliga utgifwit Asgard för Troja i mindre Alien / såsom dådan den tidens fabulösa scribentcer sökt måst alt Europiskt folks ursprung af Anea hänleda.

.) Eljest huswoudlin och bänkegäfwes kallat / som bestod af fint lin eller siden,

men kalles, hannes breda bröststenar *k*) / hannes hufvudtyppar *l*) / hannes nycklar under kläderna hängande, samt alla andra hannes frukläder / som om knäna föllo. Då de nu båda komo til Thrymer innom 9. dygn) gästvos dem gullhornade kor / en ore och åtta laxar til at äta; sedan wille Thrymer kyssa Freija, men då kom och i det sama en Gättinna, Thryms syster, fram, bedjande Freija gifwa sin brudskatt af händerna, nämliga gullet och röda ringarna / på det hon måtte hafwa sin hyllest och tjärlet; enteliga framsteg jämwäl Thrym själf, sägande: bären in hamaren / til at Nb. wiga (eller signa) bruden / läggen Njolner *m*) i möens knä / bindom of samman med säker och warsam hand. Men under detta steg den förklädda Thor up, dräpte Thrym samt Gättinnan med hamaren, och bekom hon altså stryk i stället för brudskatt och Skillingar (som tilförende kallades gull) samt hamarhugg för ringars myckenhet.

Likaledes berättas i Sämundar Eddas Skirniskfärd, i företalet och §. 6, at Freijr Njords son, sett ifrån Glidstjalf i Asgård, ut til Gättahem / at Gättakongens

sten, och war en luffärgad hufvudwepa eller Käpa, å Latin Sindon, Hammeum, gifwen åt bruden / då hon å bröllopsdagen sattes i bänk.

k) Hwilka i Wolundar Kwädes 36. §. kallas bröstkringlor, emedan de woro runda och beslagna / å latin Bullæ.

l) Eller hufvudsribbor / å latin calyptra.

m) Eljest och Thrudhamar eller Thryhamar, af Thry, Thri, Tridje, emedan han war Threspitiger; eljest kallad Njolner af möla eller Kråsa (dådan crux) se Agisbrecka §. 57. 59. samt Sturlesons Edda å många ställen; ty därmed, såsom en åska och blick, slog Thor ej allenast ihel de högmödiga Kesar och Gättar, utan plågade också wiga eller signa människor, samt andra djur, det man i anförda ord samt Sturlesons Eddas

gens Gynnis dotter, gått med lysande armar eller armringar, så at däråf lyfte både lust och haf. Han har så sticket sin häfman Stirnir dit, til at bidla hånne för honom, som och wid ankomsten wille gifwa hånne en bange eller stor ring, som war bränder med Odens son Balder / af hwilcken äfwen 8. lika wigtiga ringar drupo hwar nionde natt.

Om denna ringen Drypner berättas i Sturlesons Eddas 43. Dämif., at när Ballders lik wart, i de förnämsta Asars och Asinnors närvaro, utburit på hans skjep Kinghorna (så kallat, för de på stammarna hängda ringar) til at på det sama brännas, och Thor äfwen hade wigt (eller signat) bälet med sin hamare Mjolner; då har Oden lagt däruppå Gullringen Drypner / som hade den natur, at af honom hwarje nionde natt dröpo ätta lika wigtiga ringar.

Widare warder om samma ring berättat i följande Dämif. at emedan Ballders död wart af Asarna samt alla människor, ja alla lefwande djur grufweliga sörgt och begråtit, dy har Friaga sticket Hermod, Asarnas sändemann, til Hel (eller det underjordiska riket) at bjuda Helwi (de dödas drottning) utlösen /

E 2

sen /

Eddas 43. Dämif. om Balder / jämsför med 36. 38. 59. Dämiff. Klarliga kan se. Denna Hamares eljest utternade märke kallades Thurs, och war det såsom redan berättat är / wespisigt, ä men efter Sämur dar Eddas anledning i Skirnisfården h. 38. i orden: thurs rilt ek ther a thria stathi etc. eller såsom et Ears, merendels med et Eäre förkast, jämsför Hå'an Aldals. fostr. E. hos Sturles. T. 1. p. 145. och Eddas 59. Dämif. hwar om widlystreliga skrifwit är i mit Exam. Run. ss. 24. 25. 26. Warande eliest bekant af Longi tractat de Anulis p. m. 52. samt Menckenii disp. de Monogrammate Christi, p. m. 94. seqq. at äfwen detta märke warit af urgamla hedningar brukat på mynt och andra saker.

sen / så at Balldur finge fara hem i Asgard n). Hermoder har så fått Odens häst Sleipner / och ridit med honom genom mörka samt djupa dalar, alt til des han kom öfwer Gjallarbron / som war täckt med lysegull / där han af Modguda / broens bewarerska, seck weta, at Ballder, jämte fem fylken döda männ, hade ridit
Dagen

n) Wära urgamla Yfwerboar hafwa mycket varit berömda för deras tro om själenes odödlighet, hwar till mann aldeles ostridiga själar har af Platonis Axiocho, Herodoti, l. 4. c. 94. därest de om våra Yfwerboar tala; därhos Eddas 3. Dämif. Woluspa §. 18. Andra Brynhildar Kwida i Samundar Edda §. 55. där anda, själ och lif nämnas / samt min Inledning p. 158. Därföre ej underligt är / at de å stenarna ristat Gud, eller God på Isländska (hvilka ord också promiscue brukas / hälsit i Eddorna och Sagorna) hjälpe andan eller själen, såsom och de hedna Græker samt Romare / sagt Gud, förbarne dig, hjälp etc. se alla dem / som skrivit de adorationibus, bland hvilka äro och Browerius, Minut. Felix Oct. p. 18. jämsför Cypriani ord i Balduini prolegg. p. 10. it. Wowerii noet. p. 23. Elmenhorstii p. 40. Briffonii formulas Roman. Ty både en och högsta Gud eller God, har måst all heden Allmoga trott och åtkallat i des böner, se berörde Balduini prolegg. Socratem i Timæo och Parmen. ås wen hos Justin. M. Apol. 1. Platon. genom Porphy, hos Cyrill. l. 1. contra Iulian. Iamblich. de Mysterr. sect. 1. c. 5. Så at åswen Antisthenes Cynicorum princeps af Sallustio berättas in de diis & mundo hafwa sagt: populares Deos multos esse, *naturalem unum*. Ty den mårgfaldiga Gudahopen, som i fabulari historia antydes / hafwa själfwa hedningarna intygat wara en och sama Gud, den mann efter des åskilliga wärkan har tillegnat flera namn, såsom Plutarch. de Iside & Osiride, Macrobius Saturnall. l. 1. c. 17. Iulianus Orat. in Solem, och Huetius Demonstr. Ev. prop. 4. p. 122. hafwa bewisat. Ja hos de allrawidstjelpeliga Agyptier / hafwa Thebesboerna / trott en högsta Gud wara / benånd Kwif, se min Inledning p. 206. I följje häraf / hafwa de och fast trott / at mann / med böner och annan utlösen, kunnat bringa de affomnade k. andrigas själar tillbaka / så at de kunnat besöka dem på jorden; se Samundar Eddas Godrunar Hwata §. 19. och Wolsunga S. p. 109. Hälsit de ganska mycket hafit at åflås med wählax eller de dödas uppenbarelse / hwar om mann i Saadorna nästan öfwer alt kan låsa. I synnerhet finner mann / at de trott sig födas å nyo, sedan de blifwit döda / och wordo sådana kallade endurbornit och umgetnit, hwarom Helga Kwida Haddinga Edda /

dagen tillförende öfwer bron o). Och när han af Hel fått låf, at Balder skulle få fara hem, emedan det wore sanning, at han varit så hisliga begråten, då har Balder tagit ringen Drypner och sånt honom Oden til menjar (eller wenskaps äminnelle), men Nanna har sånt til Frigg et Agats eller Bernstens smycke/samt til Fulla et fingergull, eller en finger gullring. Huru eljest denna ringen Drypner varit gjorder, tillika med Mjolner och andra dyrbaheter, af Dvergen Sindre Iwaldsson (på Swenska Idawallen) i des smidja, därom kan man låsa den 59. Dämifagan.

Denna Kinga drypning / är, på Skalldernas wanliga och förblomerade lått, nog wackert antydder; såsom när man ännu säger om något öfwerflödigt / eller hwad som rundeliga tillkomer / at af det eller det dryper / twärt emot åter, at där af intet dryper, liksom man och gemenliga plågar säga, at det är en fet stek / den steken dryper / menande doch därmed en god tjenst / skänk eller annat gott wilkår.

Börande man altså berörde Kinga drypning så uttynda, at Oden eller andra Kongar samt förnåma Herrar,

C 3

da wid endan / Helga Kwida Hundingsbana §. 4. Wolsunga Kwida i Sámundar Edda wid slutet kan låsas; jämsför Bartholini Antiquitt. Dan. och Zornii Biblioth. Exeg. Ant. p. 1088. Men om detta har jag widlöftel. skrifwit i Exam. Run.

- o) Man jämsöre och Wolsunga Kwidan den forna §§. 29. 38. samt Sago. br. om Bråwallastag. p. ult. därest står / at man bad den döda Harald Hildetann / när han med häft och fadel sattes i högen, at rida til walhall. Hafwande jag och i förberörde Exam. Run. §. 27. utförlika antytt / at af berörde Gjallarbro denna sed härkomit / at wära / ej allenast hedningar / hwilket ses af runstenarna / utan och widsefveliga försäder under Wäpnetiden / se Östgöta l. c. 4. §. 2. hafwa gjort broar för sina själar.

rar, plågade hwar nionde natt eller dygn / anten Jul eller andra Högtider, samt samankomster, merendels 8 och 9. ringar, på den wida hufwudringen hängande, bortstjanta och dela bland lika många hödingar, Hjältar och Häfsmänn; hällst mann äfwen af de i wår tid upfundne ringar altid ser, at åtta ringar äfwen hänga på en stor, bland hwilka en del hafwa allenast en länk, flera åter 2. 3. 4. 5. så at de, anten tilsammans, eller och på en ring och gullband trädde, äro nästan jämnwigtiga med hällfwa hufwudringen.

Som nu andra hafdadlstare sådan rätt uttydning af ringadryppningen ej hafwa ihugkonut, så hafwa de och så uttött wåra stora armringar, af hwilka flera sägjas hafwa drupit, allenast på de stora ringar, som berättas i Sagorna hafwa bestått af flera och fåare delar, samt warit i så och så många stycken söndertagne; såsom i Thjalar Jons S. c. 4. läses, at sedan Erik, en Kongason af Walland *p)* komit til Thjalar Jon i hans sängetamare, såg han där öfwer sängen hänga en gullring / som bestod af nijo stycken (hann var i nyu klotum) somliga af rött / somliga åter af lyse gull. Han war af Thjalar Jon kallad *Hugarangur* samt *Gram* / det är *Hugeånger* eller *ångslan* och *grämelse* / ty han såde, at den mann måtte hafwa haft nog bryeri, som honom hade inidat. Han stjankte sedan sama ring til R. Wilbjalm i Walland, i winterwiste sön, dragande honom

p) At Walland i wåra Sagor ej är Italia, utan Gallia, hällst des del Gallia Belgica och Normannia, därest Wallonerne ho / det ses först af Kongas sergens ord / inrykta i Verelii notis ad Herv. hist. p. 169. Latinsku ok Wolsku, sedan af Wilkina Sagans företal p. 1. sidsta åden / jämförd med de föresäcde om Apulia, Fenedi. Widare af Fromund Gripsons Saga/

honom undan sin kåst, eller wida kapperäck, af armen / se cap. 6. Widare förtäljes c. 11. om denna ring, huru Swipdager Jarl i Holmgård har skaffat sig honom allraförst, samt at af honom hwarje natt dröp en annan jämnwigtig gullring; därföre han och kallades Drypner / bestående af den dygden, at eho honom bar, han behöfde ej fructta sig för någon oförtäntt wäldsamhet.

Om Halldan, Branas fosterson, intygar des Saga c. 12. at han feck af Brana, en Gättedrottning och Skrymners änka i Helluland (eller norra delen af Gättahem ej långt från Bjarmaland) en gullring / som war i sönder tagen å trenne ställen (tekinn i sundur i premur stodum) samt af den natur, at mann af honom döma kunde, med hwad död owännen wille döda en; och om han tänkte med wayn förgjöra honom, då war han blodröd, tänkte han det gjöra med förgift, då war han swart såsom bek.

Om den Ringen, som i Thorsten Bnakrafts S. c. 2. nämnes warit sticlad ifrån Indien til wårt Gättahem wid Blåstiswall, warder berättat, at han kunde söndertagas å nijo ställen; och således läwer wäl den hafwa warit, som af gull och mycken huglek samt kånst gjorder / wart gifwen Sigurd Thogla af Neri Jarl

Saga / angående Thrain och des hög p. 4. seq. därhos af Thjalar Jons S. c. 1. där Ruduborg sägjes warit residence i Walland. Enteliga af Sturleson T. 1. p. 100. etc. se tegiltret / där det och kallas Normandi, som af Gänge Rolf intogs; kunnande jag således ej förstå / hwi Thskarna kallat Italien Welsklano, om icke däräs / at Longobardia hetat Gallia Cisalpina, såsom af historien klart är. För öfrigt är det wäl bekant / at Boxhorn, med mängas bifall / har wid endan af sina Originum Gallic. c. 4. bewisat / at Galli och Walli, Wasconi och Gasconi warit alt et folk. conf. Kiliani Lex. Belg. Brit.

* Turl i Horn- eller Holdsetuland, det är Hollsten, se des Saga c. 46.

Nu som ej allenast hwardera dessa ringar, sägjas om en stor, nämliga om själfwa hufwud eller arm ringen/ och at han bestått af så och så många stycken/ hwilka alla kunnat söndertagas/ warande somliga af särskilt färg eller metall, som ej kunnat just på en ort anstafas, förutan möda från åtskilliga orter; därhos om honom särskilt och märkwärdigt sägjes, at af honom drupo eller utgofwos flera ringar/ så at, när alla dessa bestaffenheter hwar för sig efterlämnas, slöt ring ej annat kunnat, än förortaka och låsta stort hufwudbry, ångslan och grämelse, innan han wart ajord, hwilket dock ej kan sägjas om en gemen eller okänstlig och slät hufwudring/ Skönt flera andra sådana släta at honom warit hängande; u an och i Norna Bests Saga c. 2. warder antytt, at Ulf bin Röda hade skänkt Kong Olof Tryggwason en gullring/ benämd Sniturdur/ emedan han war hnutter (eller knytter och samanhäftader) å sju ställen q) tillhörande fordom K. Alf, samt at han war af större wärde än andra ringar, så at han därför wart utfatt i wad emot fyra marker gång silfwer, samt et låstbart bälte och knif; Ja, at i Sorle Starkes S. c. 4. läses, at ibland män-

ga

q) Om sådana hopknyttade och samanhäftade Ringar talar och Saxo Grammaticus, när han om Kong. Hrörik Slängering handlar. Hans ord lyda således l. 3. p. m. Roricus cum senas forte armillas haberet, ita mutuis nexibus involutas, ut ab invicem sequestrari nequirent, nodorum inextricabiliter serie coharente; dem jag undrar at Bartholinus p. 46. segg. wil uttyda på en så kallad arm tinast/ som aldrig kunnat wara en Hjälte armring / den Låfaren kan själf åståda.

ga andra kätstelige gåfwor, Gripas r) kallade, dem Mana, en Gättinna, förärade Sorle, war en gullring/ som kunde skrufwas sönder i 9. stycken / hafwande sådan kraft, at eho honom på sig bar, han skulle hwar- ten å sjö och land kunna förwillas; hwilket tilsammans skrufwande af många stycken, ingalunda kan lämpas på de ringar, som hänga, förutan samanslödande och ringasta kånst, på den större armringen.

Alltså kan mann wäl finna, at de, som på sådana söndertagna stora styckeringar, uttnda våra armringar / af hwilka ännu flera hänga / mycket sela och sara wisse om deras rätta bestaffenhet.

Om dessa stora Armringar kan mann än flera witnessbörder framdraga, såsom af Thjalar Jons S. c. 18. at när Kongasonen Erik skulle præsentera Rodbert Jarl ofwannämde ring Gram, och Jarlen tagit af sig et swerd, samt en skjöld, efter det maneret, at ej hafwa något wayn på sig medan mann toge emot Hjätker af en förnämare mann, då har han skutit ringen up öfwer armbogen etc. Om Orwar Odd berätttes i des S. c. 53. at undan hans stora kåst, kom fra n en röd tröije arm (af Skarlakan) och at således på armen sågs en gullring / hwaraf mann dömd, at han war en förnäm mann och hjälte. Kämpen Widga sågs i Wilkina S. p. 192. hafwa sett, då Thidrik ströf up armrücken öfwer sin armboga / at han hade en

D

Digran

r) Mann kan wäl finna / at Græferna haft berättelsen om Gryphis, som på stora Gullgjomor skola legat / af de öfwerborna Seycher, såsom hos hwilka slika Gryphi endast woro til finnauds; ty at de warit foglar / är orimligt / utan våra Skälder hafwa kallat Gripas och Deakar, Hersjare och hörsfware, som gripit och dragit saman af de utländska / gull

Digran gullring om sin armlägg / och tycktes så weta, at han måtte wara af en god ätt. I Nialas S. står c. 160. at Snorre Gode grep Eijolf om handen, och fläckte up råckarmen / och såg at han hade en stor gullring. Likaledes i c. 22. at undan armen på en mann, kom en gullspets (gullblad) och rött kläde, och på högra handen hade han en gullring. I Stjärne Odds S. c. 5. at K. Bejrwider i Östergötland, wille gifwa sin hird eller häfman Dagfinner, för hans kwäde, en stor och **digran gullring /** den han hade på armen / och drog så honom på sin hand, se c. 9. Sturleson förmåler T. 1. p. 704. såsom äfwen i Rodulf Spakes S. c. 7. står, at K. Knut i Danmark hade gifwit en förnamn mann, benämnd Thorer, en **digran gullring /** på det han skulle dråpa K. Olof, och at ingen fick honom se; men K. Olof har doch, när slift wart honom sagt, **strukt up hans armräck /** och fått så känna ringen / den och så Thorer strax dragit fram. Widare sägjer Sturleson p. 170. at som Gunhildas söner woro rika, doch dårhos niska, så hade de dölgt sit lösa få, eller redbara egendom, i jorden, hwaribland allenast gull (eller gullpenningar) och **armringar** nämnas i själfwa kwädet. Äfwen så står

p. 171.

gull och silfwer / samt egodelar. Af hwilket ord drake, eller hjäste och herajare, äfwen våra Getiska *Thracæ* synas mågta sannolikt varit kallade; dårföre de i epithetis Poeticis warda kallade *αρχιΦιλος, δειροι, ὑβρισταί, ἀταρτηροί, ἀπαρείες*, se Martinii Lex. Phil. Jar ej allenast höfdingastjep i gamla dagar / hafwa fått namn af drakar och ormar, såsom och Stjärngripar kallades råfware stjep; utan själfwa de så kallade döddas wålar, wid hwilka gods i högarna varit lagt / beta ännu af de våra drakar, enär dunsten / som nr högarna i wåbret upgår / förwandlas i slif liffelse / hwarom widare i min Julebning til Sagorna är handlat. se Rudbeckes Act. T. 1. p. 407. T. 3. p. 25. Verolii notas til Ödtr. S. p. 67. seqq.

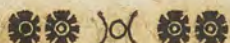
p. 171. / at Eiwinder egt en god och stor gullkring / som kallades Nollde / och har fordom hört fadren til / warande långt tilförende tagen utur jorden. K. Harald Gråfäld har welat den hafwa, och warder han i twä det kallad Armring. I Sturlögers S. p. 49. seq. jämförd med p. 46. warder det härliga Gudahuset i Bjarmaland beskaffenhet, både in och utan til således beskriwit, at westan för Wina stod det på en flått wall s) gjort med stor handlöghet af dyrbar wed / så gläntfande / at hela wallen där af glimade, dy det war alt med gull bonat / och besatt med glimande stenar t). Innan tröstkullen stod en stennurad grop eller brunn / med en trästock tvärt om, i hwilken en gauska hwas stålegg war längs efter slagen. Hela templet war helgat åt Thor och Oden / Frygg och Freija. Thor har

D 2

sutt

- a) At det stod på en flått wall, war wäl / för et heligt och majestätligt utseende skull / och jämlikt med andra hedniska tempel / såsom Jovis Olympii och Jovis Cznei, hwarmed och Upsala tempel samanståmer. Men i Herröds S. p. 27. seq. berättas at Bjarmiska senare templet stod i en skog, bespytt med namnfunniga Guden Tomalas bild, samt eljest försatt med mycket gull, silfwer och andra dyra häfwor. Och at detta tempel således sägjes belägit / war wäl detta orsaken / at anten inwånarna / såsom andra utländska / tyckte anständigt wara / at undertiden flytta det långt från människohusen / på det / såsom Curcius l. 4. om Herculis tempel antyder / de heliga tilbedjare måtte det sama tilgå / enär så tärdes / från werldliga synor des friare; eller och at / emedan Bjarmiska templet worde ofta / för deras rikedomars skull antastade och beröfwade / et sådant aflägsne skogsrum war til des beskydd tjenligare. Därföre mann och hade sådana tempel i lundar inneslutna / se Sturleson i Dlof Helges S. p. 621.
- s) At detta tempel warit af sten bygt / såsom andra i denna stenrika Norden, är intet twifwelsmål / emedan alla florerande nationer hafwa dylika merendels haft / hälft om orten det medgiftwit / och deras största Gudar warit därinne / se Verelii noct. ad Schefferi Epist. Defens. p. 14. därest han ej håller för ormligt / at sådana tempel sägjas blifwit upbrända (såsom detta Bjarmiska i afka sage, i Herröds S. / jämför p. 36.) men mu-

terns

suttit där framme i högsätet, mågta storvärtter ^{u)}, och fram för honom har stått et försilfrat bord, på hwilket et Urorehorn varit ställt, så sagert som gull. Et tasil och annat bord har och där hängt, hwardera af lysande gull. Där hafwa och skinnande kläder samt gullringar varit fästade och hängt på stänger ^{x)}; hwilka, emedan de således varit några stycken, och utan twifwel tjocka, ty hafwa wäl, ej allenast en god hoyer af ringar, utan ock de äfwen stora, varit på dem hängt; hållt

rarna eller stenwäggarna lifafullt stått kwara / emedan dessa woro utan til med gull målade och med stenbesatta träen eller bräder öfwerdragne / dem elden til aska förtärt / jemte all annan mycken innanbonad af träwärt; såsom äfwen greparna i templen varit murade. Dy hafwa ej allenast Kasteller utan och Kongabus samt sälar, varit här i Norden af sten eller mur, skönt Scheffer det ej tillått / jämsför Herröds Sagas p. 36. med p. 31. Hjalmters och Olw. S. p. 43. Thorst. Byakr. S. p. 12.

^{u)} Här af ser man at Thor, Oden, Frey och Frigga woro allena dyrkade i Bjarmaland; men at Jomala, som eljest i Herröds och Olof Helges Sagor / nämnes såsom ensam Gud i Bjarmaland / äfwen varit Götrikt Gudanamn / samt den högsta Jofur eller Thor tilhördigt / se Rudb. Arl. T. 1. s. 29. det finner man klarl. här af / at ej allenast berörde Gudar berättas i Herröds S. p. 49. varit i Gläfsiswall allena hedrade / utan at Jomala nämnes / skönt detta land war nästgränsfande til Bjarmaland, och förmodeliga af enahanda religion, utan och at de sama i själfwa detta Bjarmalandet / förmålas / såsom i Sturldgers / altså och i Hjalmaris och Kamers S. koll. 5. 6. haft endasta dyrkan / och at Jomala eller Juma, allenast en gång p. ult. nämnes / twifwelsutan i ställe för berörde högsta Gud, hwars myckna gull borttog / det äfwen andra Sagor omtala. Denna mening har och sal. Doctor Bong i Hist. Eccl. med hwilken äfwen Auður Disp. de Origine & Relig. Fenno num p. 32. seqq. samanstämmer. At Finnarna haft deras största Gudar / jemte många andra ord af Sweustarna / det ses ju af deras Gudanamn Thuris As, eller Asen Thor; af Thyx, strids- och seger Guden; af Tomthus eller Tomteguden; af Krattes eller Skratten, ägobela Gudens; af Liecki eller Lofke Lundaguden; af Woden eller Oden, se berörde Disp. p. 35. seq. och min Inledning p. 26. etc.

^{x)} Sådana kläder och ringar, hafwa ej allenast hört in, utan och utländska segrande samt segrade Hjältar och Kämpar til / warande de äfwen

hållt de igenfundne smärre ringar, ej kunnat sig til stån-
ger låmpa, utan til rep, hwarom längre fram skal ta-
las. Alltid förmåles i R. Alfs och hans Kämpars S.
c. 19. at Asmund budit R. Alf samt hans Kämpar så
många röda ringar de hafwa wille, deslikes p. 20. at
de af sama Asmund skulle hafwa at förwänta gull (ven-
ningar) dyrbarheter och röda ringar. Afwen i Ri-
men om Kongarna Karl och Grim p. 16. at ringar haf-
wa i den starpa striden sprungit från Hauldarna, eller
de ädla arfborna och förnåma männen; hwilket dåsto
mera kunnat stje, som sådana ringar ej altid warit sa-
manslödde, utan omlagde, at dådan aflöfas och bort-
gifwas, enär mann wille. Såsom i Sturlögers S.
p. 60. at under det Fräste säf, war det tagit å hans bröst,
och när han fölgde handen upföre armen/ då rann en
gullring af hånne fram och til Fräste. Sådan har
wål den Gullringen warit, som i Wilhjaln Sjods S.
c. 3. berättas warit hård på handen af en Gätte eller
stor Bergsboe/ då han kom til R. Rodgard i Engeland,
som begärte at få sig honom tilhandla; men Gätten
swarade, sig håldre wilja sättja honom på spel eller tafl/
så framt Kongen wille wåga sin Son Wilhjaln där-
emot. Hwartil Kongen enteliga samtyckte, och wart

D 3

få

men rof och byten af intagna ländar och folk; af Statio in Tbeb. L. 7.
fallade exuvia terrarum hostilium, captarumque gentium dona, tholis
susperfa. Blifwande detta ord tholus (å Edt Tull, eller endan på twifli-
ga trån eller stånger) af Servio til Virg. 9. An. således bestrefwit: Tho-
lus est veluti securum breve, quod in medio tecto est, in quo trabes ces-
ant, ad quod dona suspendi consueverant. Virgilii ord lyda så:

Si qua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris

Dona tulit, si qua ipse meis venatibus auxi,

Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.

Hwad

så lyckelig, at han fick behålla honom. Denna ringen fick Wilhelm sedan af fadren, och tåflade han så äfwen med Gätten, som af lusta til at få honom tillbaka, satte 3. jämlika ringar och sit hufwud i wad. Likaledes den, om hwilkens egande rätt i Hrolf Krakes S. c. 9. sägges, det Kongarna och bröderna Helge samt Hroe hafwa sin emellan trätt / emedan han varit bästa Gripen / eller dyrbarasta klenoden af Helges egendom, så at Hroe därföre håldre lemnade sin riksdel. Och emedan denna ring wart listeliga honom fräntagen och kastad ut på en sjö / dy nödgades K. Hroes son Agnar, medels trenne gångors suttande eller dykande, bringa honom up från sjöbotnen, sedan han legat där i 70. åhr, se pp. 30. 32. 45. seqq. 49. seq. eller och cc. 12. deslikes utdraget af Bodwar Biarkes S. p. 128. eljest själfwa Sagan c. 17.

Hos Saxonem Grammaticum l. 3. §. 50. och Stephanium i notis, berättas K. Hrórik Slaungwenbauge eller Slångerling / hafwa welat slånga en stor gullarmring ut til Kämpen Ubbes skjep, som åstade den samma i belöning / fallande han doch oförwarandes, fördes swåstwande, och tyngd skull (af många ringar) i sjön / af hwilken händelse han och sit tilnamn bekomit.

Af dylit beskaffenhet synas och andra många gullringar hafwa varit, såsom den gullring, Mana, Gåtta Kongens dotter, i Sorle Starkes S. c. 6. förmåles hafwa trätt om med sin systers; äfwen den Skinwessa med sina systrar, har twistat om, hwilka båda woro efter

Swad eljest flera uttydningar kunnat finnas på detta ordet / har Volkus och Martinius ansdrt; Græferna hafwa eljest kallat sådana helgada gåstwor *ava-ſpata*, och woro de anten votiva eller och *peculiaris memorabilisque cujusdam casus & eventus monumenta.*

ter deras fäder ärfde, tillika med et käftbart tafel samt horn, se Egiil och Alin. S. p. 48. jämför pp. 43. 45. Kong Harald Hilde eller Stridstands Hög, sägjas hans kämpar eller höfdingar, efter Bråvike slagets öfverstående hafwa kastat stora ringar / samt andra goda gripar y) se Sagobrottet om sama slag etc. p. ult. Twänne ting fick Fridthiof Fräkne, förutan land och lössöron (eller penningar) z), ärfwa efter sin fader Thorsten Wikingsson, hwilka för alla andra dyrbarheter woro i Norrige den tiden de öwärdeligaste, nämliga et drakeskjep kallat Ellida / samt en gullring / se des Saga p. 9. 19. Den sama gaf han sedan sin fästemo Kongadotren Ingeborg i trolofning, som och sedermera den sama brukade, gifwande hon och honom sin faders däremot, den han också nyttjade a) men nödgades, under åkomen sjönöd / hugga i sönder samt dela bland sina kämpar, til at, ej just upmuntra dem, emedan de allaredan woro uttrötade och odugliga, utan (i dy han, såsom i Sagan står,

- y) Bartholinus anförer l. c. p. 73. af et mfer. om historia Attilæ, at när R. Attila wart dödd / hafwa hans Herrar och Krigsmänn efter begrafningen framteftt alla hans ärmringar, och hwarshanda wapen / jämte hästar och sadeltyg etc. begifwande sig därpå til at dricka hans arföf hela natten igenom med stort sus och dñs.
- z) En andra lösa wärdor eller Klenodier och zänter, anten af gull eller silfwer, (hwilka Gersemar och Gripar kallade / ätskiljas merendels från det särstälta ordet gull, äfwen ofta från ringar, se Sagobr. om Bråw. pp. 10. 32. och här p. 26. 29.) woro / såsom altid följachtiga / ej nöddiga til at nämnas / jämför Köpöre längre fram.
- a) Ses altså / at äfwen förnåma Zwinnor haft sådana / såsom och Plinius l. 33. c. 3. betygat i dessa orden : habeant fœminæ in armillis digitisque &c. sägjande wäl Tertullianus rätteliga med wåra Sagor / in de Pallio c. 4. latrinarum antistes, armillis, quas ex virorum fortium donis, ipsæ quoque

står, ej annat, för de infärbande swallwågor, såg sig före, än kasta några menn utombords) så laga, at de såsom gullprälande och hjälltaliga sändemänn / desto snarare mätte blidka Sjöbråna / Ugir och Kana / samt altså betoma blitt wäder och listig framkomst til lands b).

I Sturlesons Eddas 64. Dämifaga, jämförd med Rolf Krakes S. p. 106. läser mann, hurusom, när Kong Adil i Upsala öfwerwunnit Kong Ule af Norrige, på Wänerssien (i Westergötland), och därtill äftwen brukat Kong Rolf Krakes af Danemærk tolf kämpar, för hwilken hjälp de hwardera fordrat af Adil tre pund gull / samt trenne dyrbarheter, Hjälmén Hildegallt / Brynjan Findleif / på hwilken intet järn bet, samt gullringen Swiagris, den hans langfsädgar hade egt, men han dem altsåadant synjat eller förnekat, så at de nödgats jämte Kong Rolf med en här fara til Kong Adil, men måste icke desmindre fly dådan tillika
med

que matronæ temere usurpassent, manus inserit, hwilka ord så wäl Vossius in Etymologico anförer / som och Bartholinus l. c. p. 67. af hwilka också Leges Anglorum & Warinorum Tit. 6. §. Åberopas / därest döttrar berättas hafwa efter sina mödrar i testamente fått ärfwa så wäl armillas, som spolia colli, id est murænas, nucas, monilia &c. Moses anty-der också Exodi 35: 22., at så wäl kvinnor som menn ättwit til tabernaclets byggnad och Gudstjens / armillas och dextralia; Blifwande altså dessa armilla, emedan de af männen i synnerhet brukades och af dem words til kvinnorna gifne / af den orsaken kallade Viriliz, såsom Lædorus betygar Origg. c. 31. sägjande: *dextrale est commune virorum & mulierum, quia utriusque sexus dextræ sunt. Armilla proprie virorum, unde & quondam vulgo virilia dicebantur. Et Vossium l. c. samt Martinium Lex. Philos. in voce viria.*

*) I Sagan står p. 19. at de skulle tillaga sig raskeliga, det är se kämpeliga ut med ringar på armarna / samt i själwa twädet / at gull skulle ses på gästarna, om de behöfde gästning, näml. / fara hädan och ledan i Balhall

med denna deras Kong; då har Yrsa Kong Adils Gemål,
hemliga gifwit sin Son Kong Rolf, berörde Adils stora
djurshorn med silfwer öfwerbeslagit, fullt af ringar
samt gull och silfwer, i peningar bestående, samt i pun-
gar lagde (se Rolf Kr. S. p. 108.) hwilka för mycken-
hetens skull ej räknas, mindre värderas kunde; gifwan-
de hon desutan til Kong Rolf, den käftbara ringen som
Swiagris het. Men sedan denna Kong nödgades be-
gifwa sig til sit öfriga mannskap, och red så med sina
Kämpar, från Upsala neder ut på Fyriswallen til
Fyris-

Walhall eller dödsens rike warda antagne / hwilket mann trodde skulle du-
ga eller hjälpa raska stridsbuskar, om de mitt i själfwa hufwet omkös-
me. Ty det war ju ej eller rådeligit / at fara snöder eller gull och penin-
geblotter / enär mann skulle gåsta Oden, såsom detta / förutan i andra
äfwen i Götriks S. p. 14. står; deslikes p. 34. seq. at när Kong Wikar
fått stark motbör, wart honom / genom begjært Gudaswar, tillsagt / at
Oden wille medels låtfalk, hafwa en mann utur håren til at uphängas
och at sig upoffras, ju äfwen til den endan / at stormwådet skulle stadna.
Nu ehuruwäl en och annan kunde hysa den tankan / at oswan omtalte
Fridthjofs Ring warit allenast enkel, och ej bestätt af flera widhängan-
de ringar; doch när mann besinner / ej allenast at Ingeborg äfwen brukat
Fridthjofs Ring, som utan twifwel för sin dyrbarhets skull / hade flera
widhängande ringar / håst han ej berättas warit sådan / som kunde sönder-
tagas i flera kånstiga stycken / utan och at så wäl i Sazans text, som
själfwa kwådet förmåles / at Kämparna skulle hafwa något gull på sig
(såsom på armarna eller händerna) ej hos sig (såsom småa stycken i hän-
derna eller eljest gömde) warande tillika bekant / at gull särstilt nakt / un-
dertiden tages för ring, i synnerhet at hwardera af de widhängande
ringar, ofta hafwa bestätt af många länckor; ty har wäl Fridthjof
tagit dessa af den stora / huggit de största i sönder / såsom och den stora i
2. eller 3. stycken / och gjort dem så alla til flera, så at Kämparna lika
fullt kunnat kröka dem / och haft dem åtminstone på händerna. För öfrigit
wet mann jämwäl af föer anförde berättelser om de Ringar, af hwilka
flera hafwa drupit eller hängt / och sedan warit utdelta / at äfwen hwar-
dera af sådana stora och kånstiga armringar / warit allenast kallade en
Ring, i det hufwudringen endast behöfs nämnas. Mann kan ej eller
lilligare kalla sådan stor ring / på hwilken flera hänga / än en.

Fyrisön c) så har han sett en, af Kong Adils mannskap, nekkastad stor gullring, ligga glimande/ mycket slamarande och gällande på vägen, då han med kämparna red öfwer honom; hafwande utan twifwel, detta stora slammer varit förorsakat af de flera ringar, som honom widhängde. Alltså har Kong Rolf äfwen dragit af sig en ring och kastat honom til den förra, på det han ej skulle så högt slamra, hållande tillika ur sin pung det gull, eller peningar, som honom af Drottning Yrsa varit gifna, och besädde så därmed hela Fyriswall vägen/ som där af glimade såsom gull/ til at på sådant sätt förhindra Kong Adil och hans giriga mannskap i deras efterfart. Men emedan Kong Rolf såg, at Kong Adil kom sig för nära, dy har han äfwen kastat Ringen Swiagris neder efter sig, hwilken då Kong Adil wille uptaga, stack han neder sit spjut i berörde Rings bugt/ och tog honom så up til sig. I Hjalnters och Olw. S. pp. 44. 53. skrifwes, at Härder hade i Gättahem, som låg norr om Mannahem (se pp. 39. 49.) tagit, jämte en stor gullpung, äfwen en dyrbar ring, den han i Sunaländska Kongasalen framrätte til Resen Hastige, strickande en träkastla i ringens bugt; denna kastla satte han emot Resens tänder så hårt, at han raglade baklänges med stort dån och

c) Af dessa ord/ så i Edda som Kong Rolf Krakes S. stående/ och med R. Dlof Helges i Sturlesons Heimskr. p. 750. jämsförde/ i orden: Kong Dlof höllt til Sverige, lade sina skjep in i Mälaren, och höllt så upp i landet til Aros (nya Upsalas äminne) strickande sedan menn til Swia Kongen Onund, med betingande at möta honom, kan man nu klarlaga se/ at det gamla Upsala varit belägit/ där det äfwen nu så kallas; ty därifrån kan man gerade rida neder ut på Fyriswallen, och til Fyrisön / dit Kong Adil/ och utan twifwel R. Dlof/ såsom andra/ med sina skjep

och gynn. Således sägjes och i Eijla S. c. 65. at när Eijl Skallagrim, en stor Kämpe, sat wid Kong Håkan Adalstiens Fostres bord i Norrige, och wille ej dricka samt wisfa sig glad, då har Kongen dragit ur sidan sit swerd (som efter den tidsens maner, måtte hafwa warit både stort och brett) dragande därpå en stor och god gullring af sin hand eller arm, den han ströf öfwer swerdsudden, gick sedan mitt på golfwet och räckte ringen åt Eijl. Då har denna också stått up, ryckt ut sit swerd, gått mitt på gälfwet och stuckit sit swerd i ringens bukt, tagande honom så til sig, hwarpå han gått til sit säte och ställt sig gladlynt; har också då fått af Kongen en annan ring, hwarefter Eijl lagt neder sina wapen, tagit emot hornet och druckit af. Jämför Torfæi Hist. Nor. T. 2. p. 167.

En gullring berättas också Härder i Holmwärja S. c. 22. hafwa tagit af den stora Höfdingens och Hjältens Sotes hand, i des hög i Sötdaland, som warit så goder grip, at mann öfwer allt sagt, det ingen bättre hade någon sin komit til Island, ej eller någon warit så jämngoder. Men Sotes wåhle har spått, at den sama ringen skulle warda Härds och alla andra des egares bane, så framt ej någon kvinna kome at taga honom.

Björn
Skal

E 2

Skjep anlände/ men ej från Nya Upsala, där staden nu står / emedan den tiden har wäl Fyrisången, eller det nu så kallade Söret, förr än Söderströmen här i Stockholm öppnades af berörde Kong Olof Helge / til största delen warit öfwerflödat af watern, och alltså ingen allmän wäg haft / mindre warit ridbarlig; ju såsom också själfwa nya Upsala ligger äfwen nästan lika sänkt och nedrigt / som Fyriswall / fast mycket nedrigare än själfwa gamla Upsala. Jämför Verelii noras in Epistolam Schefferi Dek. och Rudbecks Act. Tab. därest / ibland mycket annat / bågge orternas höjd och läghet så geometricce astagur.

Skallare fick af Kong Knut, genom des sändemann, förutan silfwerpeningar, äfwen tvåanne stora och dyra gullringar, se Sturleson T. 1. p. 743. En sådan kan och den hafwa varit, som af Hreidar och Blumer war tilsammans egder, i Wtga Glums S. c. 5.

Allabrander omtales i Wilkina S. p. 514. hafwa tagit en gullring af sin hand och sagt til Thidrik således: härmed afhänder och antwardar jag dig Bern och alt Amlungaland, samt mig själfwan dig til tjenst, därhos mina menn, så länge jag lefwer, hwarefter och så Thidrik wart satt i högsäte samt hyllter och walder til Kong. Jag skulle tro, at ibland dessa ringar borde den räknas, den K. Godmund på Glåsiswall i Samson Fagr. S. p. 22. berättes låtit sina trålar lägga wid sin oägta son / som och utbars och lades imellan tvåanne stenar *d*) med en håll ofwanpå; hållt han war en Kong och berättes hafwa ringen, sedan denna af hans Karlwurna son wart framwister, ju såsom en Kongalik egendom, aldeles igenkjänt, utan

d) Barns utbärande war mycket brukligt i heden tida / såsom förutan i Hert. S. p. 84. äfwen i Holmwärja S. står c. 9. / at när Thorses hustru wart dödder i barnfång efter en flicka / wart han så otålmodig / at han wille låta utbära barnet; men det wart uptagit / bestänkt med watn och namns gifwit (hvilka båda delar tillika / så i Heden: som Christendomen woro brukliga / jämsför Sturlesons Heims Kr. pp. 71. 97. 119. 188. 227. hållt Odens Runa capitel i Samundar Edda / §. 21.) Sedan Thorse fick detta weta / nåntes han ej widare förbårstwa barnet / emedan det war hållit för et mord, at bära ut et barn, sedan det war öft med watn. I Landnama S. berättes i 5 delens 34. cap. at Thorkatla födde et fvennt barn / men fadren bödd at bära det ut / och dy hwäste trälen sin slyft eller gråffa, at därmed gjöra en grop för barnet. Thorkel Kraffe förmåles i Watsdåla S. c. 43. wara utburen; äfwen så läses i Finboge Names S.

tan at det nämnes, såsom hade å honom något märke af sten, ritning eller namn warit teknat. Swar til och detta komer, at sama ring, warit så lagder som de gullarmringar, dem man längre fram, skall berättas vara i Westergötland åfwen fundne, under eller bredewid en håll.

An et efterdöme til våra forna Nordiska Herrars mykna gull, silfwer och ringar, må jag upwisa af Götriks S. pp. 30. 22. 45. seqq. 48. seq. I hwilken nämliga skrifwes, at sedan Refe (son åt Rejmar, en för detta stor sjöhöfdinge, men sedermera en förnäm Bonde) hade gifwit sin faders dyrbara ore åt Neri Jarl i Norrige (som och war Kong Götrik i Götaland, Jarl, hafwande et rike af honom at förestå, det Verelius menar warit Nerike) hwilken ore war gansta stor, och hans horn med gull och silfwer-ränder inslagne, hängande och bägge hornen imellan, en silfwerkedja, samt på hånne åfwen tre gullringar. Då har Jarlen, såsom mågta nister, ej gifwit honom, efter förmodan, peningar för oren, utan allenast en hwättjesten, och dy har han, efter Jarlens anwising rest bort at besöka Kong Götrik i Götaland, som, wid

E 3

hans

* 2. at Albjörn befallte sin hustru at utbära sit barn / och wart det således gjort efter fornän sed, och skönt hon nekade med dessa ord / at han wäl såsom en mågta förståndig mann, ej worde det gjörande / emedan det wore et oförståndigt tilgrep / om och en fattig mann det gjorde / allrahållt emedan honom och hånne inga egodelar fattades; likwäl måste hon det bifalla / och lemna så wisa männ barnet i händer / som buro det ut, lade det imellan twänne stenar, satte en stor håll ofwanpå, sincko släsk i barnets munn och gingo så bort / jämsdt Göttiländska Lagen c. 2. och Verelii rott. ad Herv. hist. p. 87. Vörande mann här märka / at barnen / dem mann ej själf welat hafwa eller upföda, blifwit så wäl til lifs som döds utbr;

hans ankomst, sat på en hög, sörgde sin där under begrafna Gemål, och afrättade dådan sina falkar, gifwande så Ref, för des framtedde sten, sedan han den strax kastat efter Falkarna, en stor gullbauge eller gullarmring. Den sama wille Refen sedermera sälja för Lösa fe (eller redbara peningar, hwilket ord alltid åtskiljes från liggande fe eller fast egendom jemför p. 154.) och for han således til Kong Ella i Engeland, som sedan ringen wart honom buden, har sagt at Götrik måtte hafwa warit mycket låstfri, som gifwit gull för gråsten, skänkande han och dy själf Ref, för sama ring, ej allenast et stjey med utwaldaste last och drängar eller kämpar, utan och twänne sköna ractor med gullwidjor eller kedjor och en silfwerring om hwarderas hals, samt sju småa ringor på fästet eller staget dem imellan. Refen har så åter farit til Neri Jarl och sagt sig hafwa fått nog Köpsöre e) hwarmed han wille fara anten i Wiking eller Köpsård, begifwande sig altså widare til Rolf Krake i Danemerk, som gaf honom för ractorna tilskades et stjey, med bästa last och männ därpå; därhos en Hjälms och Brynja, bägge med röda gull inlagde.

Eme

upburna; därför och at de utländska äfwen bland utburna barns Lindor och blöjor, lemnat anten ringar eller och andra smycken, såsom *γυρωματα* eller kjännetekn / det antyder Scheffer i Skriften de Torquibus p. 26. hålft Fort. Licetus i Skriften de Anulis Antiqq. p. 216. seq. af Heliodori l. 8. och 10. och Terentii Eunuchos och Heaut. Act. 4. Sc. 1. bekommande jag nu Liceti Bok af den lärda, hurtiga och arbetsama Herr Actuarien Stiernman, sedan dessa föregående Ark redan bliwit afströckte / och har så ej widare kunnat mig därpå efter duffan betjena.

e) Köpsöre kallades egenteliga af peningar, såsom de där woro wägdas och fördelta i öron, märker etc. samt slagna til Skillingar, hwilka af Sämmandar

Emedan nu hwardera af dessa alla Konga/
 Höfdinga och Hjältaringar / såsom mågta käftbara /
 ej endast kunnat bestå af en stor och obärlig, utan me-
 rendels af flera wdhängande ringar, utom hwilka och
 så knapt en eller annan äro här i Norden fundne, haf-
 wande mann ochsä efterdöme där af, at änskjönt de min-
 dre warit särskilt å någon Lyka, band eller krok hängde,
 så hafwa de doch förnämligast och gemenligast, då mann
 dem brukade, blifwit på en stor hästade eller fästade.
 Såsom mann äfwen, af tidernas jämförande efter Ed-
 dorna och Sagorna, märker, at de äldre armringar
 warit merendels större och dyrbarare än de senare; alt-
 så tror jag ochsä, at de ord böra förstås om en stor arm-
 ring, på hwilken flera hafwa hängt, hwilka stå i As-
 mund Kämpabanas S. p. 10. så lydande, at när denna
 Asmund drog up kläderna eller räckarmarna, då syn-
 tes händerna (eller armarna, ty händer tagas ofta
 för armar, äfwen hos de Romare och Græker, wid sli-
 ka och andra tilfällen) wara beladdade med gullrin-
 gar / det är, efter ordets hlada / lada / betydelse, at
 Ringarna tycktes wara coacervati, aggerati, eller le-
 gat hopetals på och om hwarannan öfwer framarmar-
 na, eller fallit fram åt händerna f); hällst mann aldrig

läser,

mundar Eddas Hamarhämt tilförende äro ihugkomne / och än widare här
 wid slutet skola nämnas / dem och Köpmänn, så i äldre som senare tider
 hafwa nödwändigt måst bruka / blifwande och dy Köpmänn ofta i Sagor-
 na nämde / samt berättat / at Sjöhöfdingar och Wikingar, af besjedes-
 lighet / alltid låto dem och bönderna så fara orubbade / se Thorsten Wik. S.
 p. 115. Sturlög. S. p. 6. Men at mann undertiden / såsom o'wanberörde
 Reiser / ej alltid säit peningar för sit gods efter ästundan / det har wäl til-
 fället och nöget at ega andra käftbara waror förorsakat.

N Däröfver och de andra påhängande / hällst de midlersta och största, under-
 sundom befinnas wara aldeles afhänga; de andra åter på fidorna alt
 mindre,

läser, at många stora hafwa varit af männerna bur-
na, ty sådana hade wäl varit ganska obekwäma och
tryckande för de fria stridsarmarna.

Jag sade, at, emedan hwardera af dessa Ringar,
såsom ganska käftbara, ej kunnat af en enda stor och o-
bälltig bestå, utan af flera ringar, som af dem hafwa
hängt; dy wil jag ännu flera stäl andraga, innan jag
til bestyrkande af detta allt, deras wigt omtalar. Först
har man redan berättat, at de gamla ringar varit ej
allenast tåmeliga stora, utan och af den dyrbarhet, at
de räknats bland den förnämsta egendomen hos Kon-
gar och Höfdingar, stönt de tillika haft nog annat gull
och silfwer, ja, och peningar, hwilka gingo i stätt, re-
dan i Odens tid, hwarom wid slutet af denna min Skrift;
så at äfwen Finstor och Kätkarlar, i markerna boende,
haft stora gulleingar och gul hållor, efter Sturldögers
p. 59. seq. och Göttriks S. p. 14. berättelse. Därföre och de om-
talta Ringar varit kallade ättgripar och ärtfågull, se

Stepha-
mindre, så at de/ förutan af början til at i större och mindre delar eller
gåfwor utgifwas, äfwen sedermera wid påhängningen/ synas varit läms-
pade efter armarna, och at de större borde sticka sig fram åt händerna,
hwilka sannerliga/ ingaledes kunnat wara beladdade, såsom de där i föres-
gående ord berättas varit framrädda, blotta och sönderhuggna. Was-
rande här och til märkandes/ at de gamla Hjältar och Kongar/ haft sto-
ra och wida Käftar eller råttar öfwer sig/ samt därunder tröjor samt
panssar Skjortor, på hwilkas armar/ under äfwen tillutna Käftar/ rin-
garna woro dragne och hängande. Troende jag ochså med Bartholino, at
sådana många ringar på en stor/ hafwa varit äfwen til den endan bru-
kade/ at man med deras tillfallande tyngd under Kästarmarna/ måtte
bestu tyngre, starkare och djupare hugg gifwa/ såsom Saxo Gramm. l.
II. p. 36. efter Bodwar Hjartes kwåde/ sålunda därom synes witna:

pugnemus apertis

Pectoribus, totosque auro denfate lacertos.

Därhos Armillas dextra excipiant, quo fortius ictus
Collibrare queant, & amarum ligere vulnus.

Stöni

Stephanium til Sax. Gramm. För det andra, är och det märkwärdigt, at på de flästa Ringar, intet annat värde varit utfatt, än hwad ganska dyrbart kunde stattas, så at Kongar, deras barn, förnämna män och andra hjältar, för deras behållande och egande rätt, hafwa wägat blod, wälfärd och lif. För det tridje befinnas de hafwa stänkt dessa ringar åt sina wederlikar, höfdingar och andra stora män, såsom synnerliga wedermålen af höghet och heder g). För det fjärde, låser mann och så berättat wara, at när Kongar, såsom den förträffeliga Hjälten Thidrik af Bern, blifwit antagne til riksstyrslen, då hafwa och så ringar varit dragne på deras händer eller armar, så at de, utan

F

twif.

Skönt jag honom / såsom en för ordbryg Poët och *παρὰφράσις*, i ättilliga andra berättelser, / ej alltid efter orden bdr förstå. För oss, såsom finärt och welligt folk, äro wäl dessa ringar obefwäma, men sådana hafwa de sannertliga ej varit / för de stora, grofwa, owälige och bolstarka forna Kämpar, Hjältar och Kongar, dem våra Göter berättas hafwa särdeles omtyckt, enär de, jämte mannawett, äfwen haft styfhet samt ögonstickande storlek fram för andra. Jag wil altså heldre tro / hwad Sagoord och besintliga ringar mig öfwertryga / än hwad mann / af blotta gifningar / skulle tycka annorlunda och befwämligare bdra wara för oss och vår tid.

- g) Därföre / enär mann betänker ej allenast detta / utan och hwad längre tillbaka om deras känstighet, dyrbarhet, storlek och flera finärer är anförd, då synes otroligit / at något enda pretium affectionis af arf och kärlek, varit på dem lagt / hälfst af Kongar och Kämpar i den Barbariska, grofwa och stridgärige tiden, då mann merendels / af styrka, mod och blodgirighet betagen / för in och utomlands wida wegna, at skaffa ej endast gull och risedomar (då så wäl Gättar och Bergsboar, Gullsmedar, Bänder och Kärkarlar, som Kongar och Kämpar, hade gull, ofta til pundtals) utan och förnämligast at intoga länder, och skaffa sig beröm, låtande alltid Bänder och Köpmänn så fara i frid / hwilka eljest med slika saker omföra och handlade; då före mann och låser / at slikt pretium merendels eller allenast war af Kongar / Kämpar och Skjöldmodar / flyttat på wapen och dylika wärjetyg.

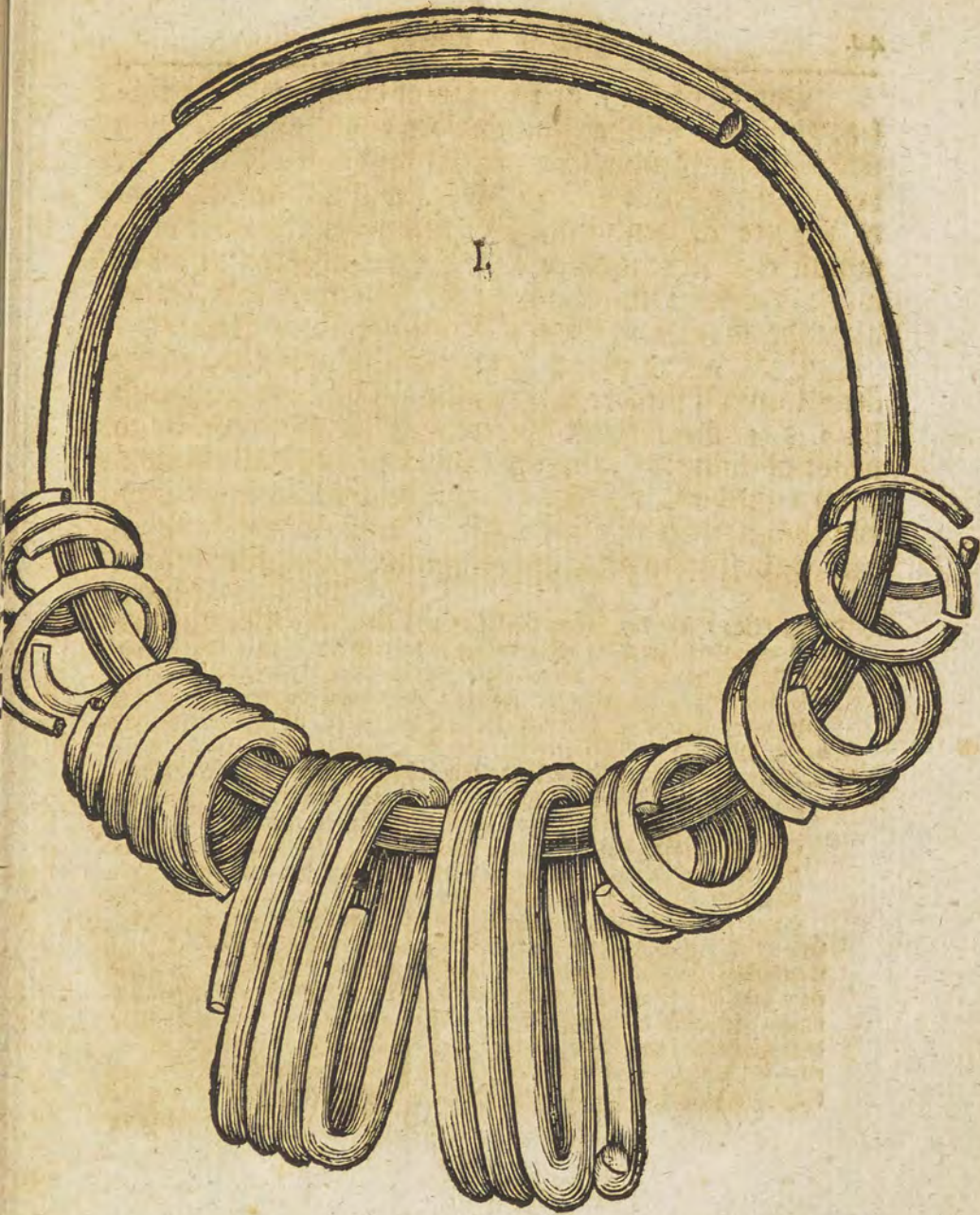
twifwel warit, efter sli wårdighet och ståtliga tilfällena, stora/ doch ej obålliga, utan, såsom Kongar och Hjältar anstod, sådana, af hwilka flera warit hängande, til at dem åt Hofmännen samt andra Hjältar, ättborna och handgångemänn utdela, såsom ochså, det mann ofwantil har påmint, inga särdeles andra äro ännu i norden upfundne. Entelliga läsere mann, at när de warit gifna åt andra Kongar samt Herrar, då hafwa ochså dessa däremot lemnat ganska stora och käftbara gengåfwor.

Huru nu stor wigt de armringar hafwa haft, dem sådana förnämsta Herrar och tignarmänn plågat brukat, det kan mann sluta af den som, wår i Sagorna allraberdmsta Hjälte, Starkader har fått, af Kong Wikar, skönt denna allenast war en af de Norriska Småkongarna. Blifwande därom i Götriks S. p. 33. således förmålt, at Wikar förärat denna Starkad, som war hans rådgifwore och Lantwårnsmann, för sin bewissta tapperhet, en gullring, som stod trenne märker h), och kunde altså ingalunda wara en enda obållig och slät, utan heldre innefatta flera widhängande Ringar. Därföre och Starkader gifwit honom tillbaka i wedergällning en hel G, som kallades *Thrumma*, den hans fader tilförende hade fått til skänks af Kong Harald.

Och at nu af själfwa Ringarna, ögonstenliga bewisa huru sådana, å armarna brukade, ej bestått af en enda stor, så har jag funnit nödigt, at framdraga några mynden och *figurer* af deras storlek och bestaffenhet.

Den

2) Om de fornas märke och öretahl, kan mann läsa Arngrimi Iona Crymog. p. 85. segg. Torfæi Hist. Norrig. T. 2. p. 5. Nordländska Crönikan p. 18. Brenners och Dikmanns Skrifter om Swenska peninge eller myntsorter.

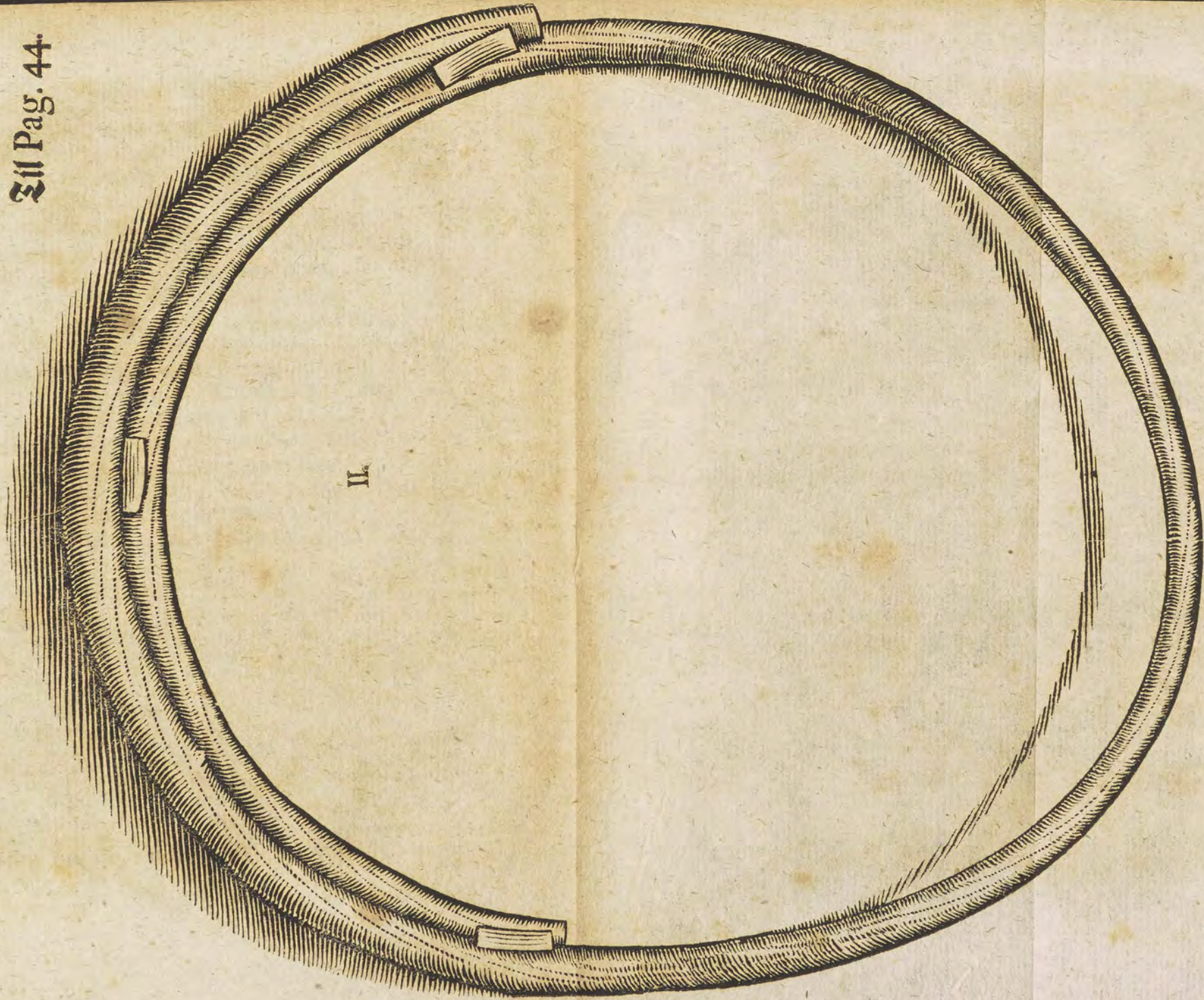

Den förra N. 1. är i början af detta hundra de tab-
let, funnen i Södermannlands Söku Skillinge, i
själtwa, något djupa, strandwatnet af Sjön Wamelen,
bestående den stora trinda och slåta af Cronogull, men
de smärre åfwendanna, af fint gull; warande alla-
saman ej af stort mindre wigt än Starkaders, i det de
wåga twånne mark och något öfwer tijo lod, inne-
hållande så alla tilsammans femtijo nijo ducater 2).

Twå andra stora Arm och Halsringar, jämte
åtta st. mycket smärre, på et smalt och krokigt gullband
N. 2. 3. 4. äro förledit ähr ertappade i Wester Götland
något öfwan för Hornsjöstranden wid en håll och sten,
neder i sanden, på sätt och wis som nedanföre i huf-
wudberättelsen är anteknat k). Deras egentliga myn-
den och bestaffenheter äro följande. Den förra stora
ringen

2) Denna Ring / som kan hafwa tillhört en ung Kongason / Kämpe / eller och
nått warit dragen på en äldre och större manns arm / synes blifwit / an-
ten af en händelse, för någon på denna sjön farande hjälte etc. nedersal-
len / eller och så nedertastad / som de / hwilka af Kongarna Helge och
Hroe samt Hrórik Slängering berättas här p. 30. hafwa warit i Sjön
bortslängde.

k) Berättelse om nedannämde Fynd / som drängen Anders Persson / hwilken
tjenar hos RiksRådets Högwälb. Grefwe Here Swen Lagerbergs
Frälse-Bonde Anders Swensson på Backegården i Bankjälla By / uti
Skaraborgslän, Wasbo herad och Wårings sockn / tillika med Pigan
Kierstin Benksdotter / som tjenar i sama gård hos den andra äboen Jon
Abolfsson / ähr 1738. / natten imellan den 9. och 10. Junii, funnit / be-
stående i twånne stora och nijo små gullringar, om 131. lods myntewigt.
Ähr 1738. den 9. Junii om afton / har Anders Swensson på Backegården i
Bankjälla / befalt förnämde sin tjenstedrång / at gå neder i beteshagen och se
efter hans hästar / och blifwa där öfwer natten / och koma hem i första dag-
ningen med hästarna / emedan bonden skulle fara bort med spannemål. När
drängen komit ned i hagen, som ligger wid Hornsjön och funnit hästar-
na / ser han 4. Pigor från sama Bankjälla by koma ned til Sjön med
blåß at taga kråstor / och går så til dem at hjälpa dem / hållt det war för
bittida

II.

44 pages

II

ringen är trinner och synes wara med någon *punctering*, såsom i uthamrad wriden figur, hålst åt öfra sidorna, där han och är alt tjockare in emot endarna, warande och där wid deskas slutningar om hwarannan, medels trenne gullstycken hoplödder; doch så at endarna ej sluta sig i parallel eller nått bredewid hwarannan, utan den ena endan går mera än til halftwa delen öfwer den andra. Därföre och som äfwen hela ringen inclinerar til en oval form, så kan man säkert sluta, at han hängt utföre, til at destomera wara bekwämlig och oskadlig både för arm och hals. Och ehuruwäl han är öfwer alt nog nötter, doch synes at han åt nedra delen eller mitt på, är allramäst nötter och hälften smälare än någondera endarna.

Den senare ringen är likaledes trinner, doch utan ringaste *punctering*, och altså helt släter; äfwen af nästan oval form och lika skapnad af tjockhet, doch så at endarna äro helt lediga och lösa wid hwarannan bögda, warande äfwen både all

F 3

igenom

bittida at taga up bondens hästar och dem hemledo. Men som de inga kråfter fingo och woro wäta blefne / såttja de sig på landet, som war sandigt, ungefär 4. til 5. steg från Sjön, och lägga sina blås tilf. mans samt hämta några stöckor där til at rårka sig wid / medan de klådde på sig. Då har drängen sparkat undan en liten stenhäll, som låg i lösa sanden / på hwilken lilla håll för kall hafwa legat en stor sten. Och som drängen sedan tagit ned i sanden på det ställe / som den lilla hällen betäckt / och welat / för ros skull / taga sand och kasta i sjön / at därmed sträma pigorna / har han sått de twänne stora gullringarna, och sedan wifad dem för pigorna. Därpå har pigan Kierstin Penktsdotter / som tjenar hos Jon Abdolfsön / tagit djupare ned i sanden, och sått i handen de nio små ringarna. De andra 3. pigorna hafwa blifwit rädda och budit Drängen samt pigan Kierstin kasta bort ringarna i Sjön / sågande at dem eljest skulle något ont hända / hwarpå de och lupit i hast från Drängen och Pigan / hwilka sedan hafwa följts åt och gått hemåt / med utåtelse / at i Guds namn taga wi Ringarna med oss / och låtom oss wara ihop, om något

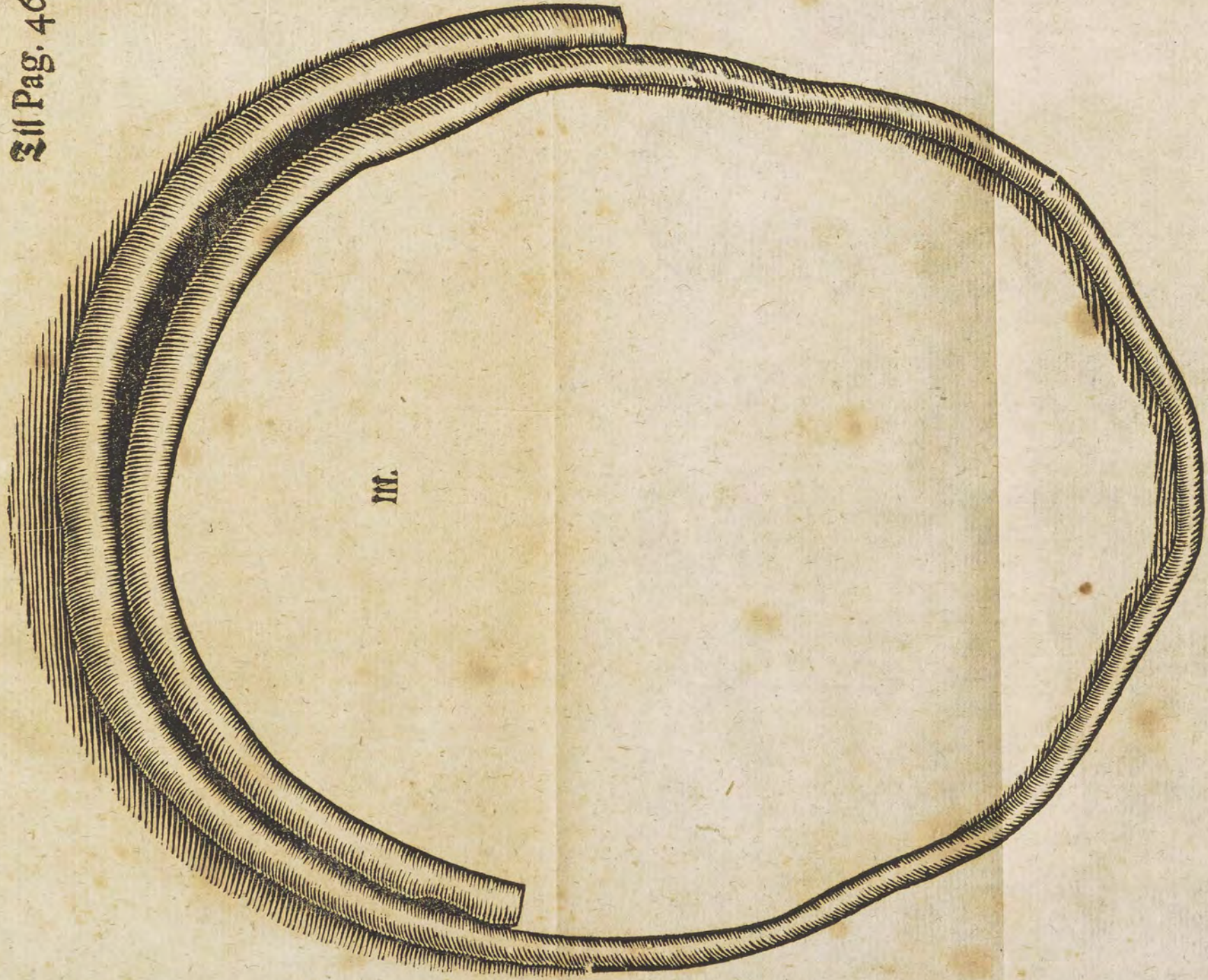
igenom nötter, som och hälften smalare, mit uppå, än wid själwa endarna, hwilkas, så wäl som den första ringens, yttersta kantar eller delar ej eller synas til ringaste del wara affstympade, utan heldre ihåliga, och alltså hwardera ringen af sin stång gjorder.

De öfriga smärre ringarna, hwilka äro trädde på en långt smalare och widare, samt bugliger ring eller gullband, med sammanbögdä endar, befinnas til stor del af olika anseende, emedan däribland äro 6. st. af trinna stänger, 1. af fyrkantig, och åter 1. af åttakantiga stänger, alla nästan af jämlika widd af ungefär et runstyckes storlek inom bögningen, med endarna om hwarannan til hälften af widden wekta eller frökta. De synas ej til det ringasta wara nötta, aldenstund, hälst de två kantiga ringarna, ännu behålla tämeliga skarpa kantar, kunnande man ej eller syna, at någondera, är å ringaste ställe, eller enderna, (hwilka alla äro smalare) affstympade eller

rubba:

got ont of hända skulle. På gjärdet wid Byn hafwa och de andra 3. plögorna wäntat dem. Dagen därest / näml. den 10. Junii, war drängen på Säteriet Waholm, och wille wisa Fogden ringarna / men denna war då ej hema. Pigan Kerstin har sedan wifad de ringar hon sunnit för bonden i Sasta, som budit hånne 12. dre silfwermynt för dem / men hon har swarat / det hon i marknaden i Marizstad eller Skjösde wille tilbyta sig därsföre / et par måfings ljuse-stakar / om hon finge ringarna behålla. Den 12. Junii helt bittida / komo Waholms bönderna med ökar fram til Waholm / at tjöra ut gjödslen / då drängen och pigan woro med / och wifade gullringarna för Fogden / hwilken tog dem alla til sig / och reste strax därom til Landshöfdinge Embetet i Marizstad / som därom / sedan Lands Se-creteraren och Landsmannen besett stället / därest ringarna woro fundne / underdänig berättelse gjorde til Kongl. Maj:jt. I anledning hwaraf Kongl. Maj:jt har besallt / det ringarna hit til Stockholm upsändas skulle / och sedan Nilfens Ständer dem wid påsädende Nitsdag besett / hafwa de i underdänighet / begärt det de insöfas och i Antiquitets Archivo förwaras

III Pag. 46.

III

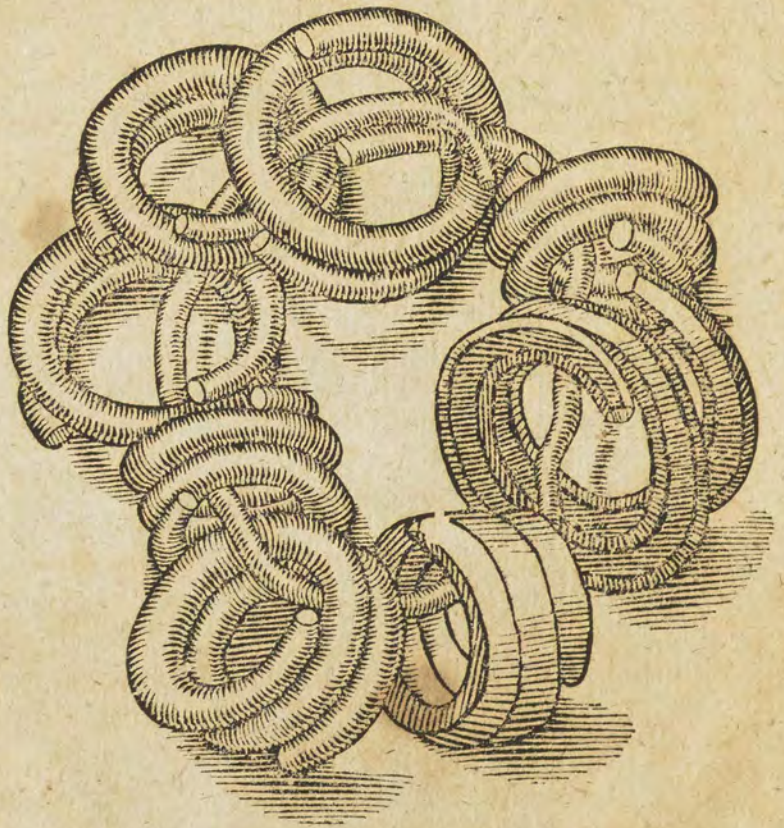
DESPER

III

PLATE IV

Zil Pag. 47.

rubgade. Nu vill man anföra dessas wigt efter wederbörande Myntmästares samt Proberares förteckning. De två stora ringarna, wäga, efter Swenskt myntewigt, 5. lödiga marker och 12. lod, men efter som gullet är allenast af 19. carat, $2\frac{1}{2}$ gran, gjöra de i fint ej mera än 4. lödiga marker, 9. lod $11\frac{3}{8}$ gran, och fint silfwer 1. mark, 2. lod $\frac{1}{8}$ gran, samt $6\frac{1}{2}$ gran koppar, som belöper til 285. Ducater 33. β specie. De 9. små ringarna wäga 2. lödiga marker 7. lod, och emedan gullet är af 18. carat, 10. gran, gjöra de i fint allenast 1. lödig marker, 14. lod, $10\frac{7}{8}$ gran, och i fint silfwer 8. lod, $7\frac{7}{8}$ gran, som gör efter utmyntningen 118. Ducater, 61. β specie. Silfret, hwarmed dessa gullringar äro allogerade, är 1. mark, 10. lod, $7\frac{1}{4}$ gran, hwil-

waras mätte. Och som hagen, därest detta gullet blifwit sunnit / har förr varit äng, och sama äng delad i tegestifte / hwaris utskatning ännu där finnes / och den teg / å hwilken dessa ringar legat / hörer Jacobs gårdens i Bankjälla til / som är Högwälbemälte Herr RiksRådets Frälse; så har Hans Excellence fått hälften af ringarnas wärde, och drängen Anders Persson halfwa wärdet af de twänne stora ringarna nämliga

2639, Dal. $9\frac{1}{2}$ öre.

samt den $\frac{1}{8}$ del af ringarnas hela wärde / som 48. cap. 2. β . Missgl. B. honom som hittade / tillägger

659, Dal. $26\frac{3}{8}$

Gjör tillsammans i Rapparm. 3299, Dal. $3\frac{7}{8}$ öre.

Eller i silfwerin, 1099, Dal. 22, 15,

Pigan Kerstin Benktsdotter har för halfwa wärdet / af de 9. små ringarna / som hon hittat / fått $\frac{1}{8}$ del af ringarnas hela wärde

- - 1097 $4\frac{1}{2}$

- - 274 $9\frac{5}{8}$.

Gjör i Rapparm. 1371: 13, $\frac{5}{8}$

Eller i silfwerin, 457: 4, 13,

hvilket kan utmyntas, efter 1731. åhrs Förordning, til 38. Dal. 15. öre 10. $\frac{1}{16}$ pr. Silfverm. til 23. Dal. 9. $\frac{1}{2}$ öre Silfvermynt på marken 1).

När jag i förstone såg dessa tvåanne stora Ringar, då kom mig i sinnet, at wäl någon nyfiken torde påstå, at de varit allenast å halsarna, och ej armarna brukade; men så wiste jag likwäl däremot, at Halsringar eller gullband och kedjor, eljest och Tyglar, (af tögja, utdraga)

tal

- 1) Mann håller före / at dessa ringar, varit under / eller imellan hållan och stenen lagde / af eller genom någon förnäm Herre, med dylik tillsyn dan och til sama endamål / som Kong Godmunds af Gläfsiwall ring / det mann här p. 36. har anteknat; ty med sit år det wäl skett / hålft på en öpen och slät ång, wid gården, och wid påf 5. steg från Sjön, kunde mann håremot ej heller wärkelige och omständeliga bewis / at där varit något begravnings samt annat dölgjeställe. Fast helbre synes troligt / at som själfwa Byn kallas Ban eller Barnkälla, dessa ringar å wen i heden tima wid et utburit, och ej ertappat barn, i en fjällachtig grop varit lagde / se här p. 36. seqq. men efter så gansta lång tids förlopp af til och infallen sand öfwerhölgde / samt det späda barnets ben, så bortfrätta / at mann nu mera ej kan af sådana reliquier hafwa något märke. Warande således ej otroligt / at byn haft af sama händelse sit namn och varit följachteliga af en god heden ålder, den och så des goda belägenhet torde medqitwa. Hwartil komer / at så wäl Högbemålte Kongl. Majjits och Swea Rikes Råd, Högwälborne Grefwen Herr Swenn Lagerberg, en / sannerliga / widfrågad Swea Rikes Drott och träffelig Fornålskare, som och Kongl. Camer Revisions Secreteraren, Wälborne Herr C. Lagerberg, nådigt samt gunstigt / både munt och skrifteliga mig mände tillkännagifwa, då jag detta arket skulle trycka låta; nämliga / at ej långt från ofwannämde Barnkälla by, är en gård belägen / wid namu Öns eller Odens-Lunda, där gamla menn ännu berätta / at Kong Oden skall siundom haft sit tilhåll / samt at därstädes på et åkergårde, belägit imellan berörde Odens-Lunda och Åskeberga by, som grändsar til Säteriet Washolm, åstades en / med händers wärk, 3. alnar högre än själfwa går det / upkastad plas, på hwilken 24. tåmeliga stora och höga stenar, 12. å hwardera sidan, med en mycket större framtil / stå upresta; hwilka / utan twiwwel i hedna dagar tjent til en särdeles stor Westgöta Konga-Kämnds utteknande / som bestått af dubbla tolfmänn, hwarom mann Lagarna, hålft Herworar S. p. 138. och Verelii notas, kan läsa.

fallade, warit; ej allenast, såsom redan här p. 9. seq. är antytt, merendels *επετροι* eller wredna, smala och småtrinda, ofta och så annulati och hamati, det är af småa ringar samt krotkar bestående, ju och efter Diodori Sic. berättelse om Nb. wåra gullbårande och stridsama Gallers halstringar, här p. 10. utan och flata, bullati och krusade, och detta ju alt, på det de ej måtte wara obekwäma och otjenliga för halsarna, hafwande Scheffer detta altsaman, med mera omständeliga bewisat i *Striften de Torquibus Antiquorum*. Däremot äro dessa wåra ringar, ej wärkelige wredna, utan, ögonstjenliga, merendels förutan alt halseprål, helt plumpa, tunga och ofantliga, hållt för kwinnohalsarna. Därhos åt hela nedra sidan tämeliga nötta, såsom hade där en hopper tunga saker, eller ringar, hängt; warande de tillika något ovala, såsom bögda ej allenast efter halsarna, utan och efter armarna, såsom af hwilken form äfwen en del smärre påhängda ringar finnas; ja och öfwer alt nog nötta, just såsom de hade warit brukade under råckarmarna *m)* hwilken nötning doch långt senare och min-

S

dre

m) Warande och härtil / et tämeliga gott skäl / at dessa ringar / just hafwa i fölge haft ätta st. smärre. i synnerhet på en gullkrot, lycka eller band trädde / på hwilket man särskilt ingen reflexion synes kunnat hafwa haft emedan det är mycket smalt, plumpt och owärdigt slagit. Och som man härjämte befinnet / så wäl af förr ansdrda Eddors och Sagors ord / som af Eddermanländska ringen / at *Hjå* taringar warit med flera smärre försjedde; så kan man här af billiga sluta / at berdrde 8. särskilda ringar, hållt såsom helt nya eller skarpkantiga, innan de jämte de bägge stora wardo nederlagda: ändå ej blifwit på någander af dem hafda / utan / så som gemenliga i förstone stjett / på sådant gullband trädde / hafwande de altså warit et ämne, en klasa eller massa, hwaraf man / efter behag / kunnat taga och hänga dem på de större, eller / och endera af de sama; hållt och dessa klarliga synes wara nog brukade och äldre. Warande

iåmwål

dre stier på halfringar. Desutan hafwa de och behöft, så wida och stora gjöras, för de, såsom fordom stjedde, utsökta, stora och beklädda Hjältars armar, hwilkas hufwuden äfwen, twiswelsutan, warit så stora, at åtminstone den hoplödda ringen, ej kunnat öfwer dem dragas, såsom bara halstringar, hwilka doch aldrig bestrifwas warit hoplödda, utan spänta och dragna tillsammans i endarna med krotor, sölgjor och band, se och Barthol. de Armillis p. 44. samt eljest Scheffer L. cit. ju på det de ej skulle dragas öfwer hufwuden, utan fästas om halsarna, bland hwilka och den halstring eller tygel warit som finnes införder i Actis Svec. Lit. den mann af desß form och nedra tjockhet, tror wara å något offerdjur hängd eller brukad. Doch som mann, ej allenast af ofwantil irryckta, samt eljest bekanta Sagoberättelser, finner, at Hjältar och Kämpar skänkt sina ringar til Kongadöttrar samt andra möijor, och desßa dem brukat, samt dylita, efter fäderna och mödrarna ärfda (se här pp. 30. 31. 32. och Fridthjof Fr. S. p. 19. om Ingeborgs ring) at sina Älskare tillbaka gifwit, såsom tilförende brukat Hjältaprät, i fästnings och wänstaps tekn, utan och ganska märkwärdigt är,

at jämwäl här til märkandes / at / som efter redan ansörd berättelse / de smärre 8. ringar wäga nästan lika med en stor, så synes ochså / i följje af andragna ord pp. 19. 23. såsom hade stundom berörde 8 st. jämwigtiga det är / tillsammans tagna / hwart 9. dygn / stundom och en guldring, eller band med lika många, hwart dygn / warit bortgifna / så synes / sägjer, jag / ganska sannolikt / at många sådana smärre, blifwit / aft efter hand den, på en stor hängda och aftagna, så at denna kunnat längre behållas och följajachtliga mera nötas, såsom mann ännu af våra bägge storra / döuftenliga finner. Så är ej eller det emot min satts / at den ena stora Ringen befinnes samanslödder, ty mann har likafullt kunnat tråda på honom smärre ringar / såsom altid öfna med endarna; hafwande äfwen /

at dessa alla senare ringar, hafwa, efter beskrifningen, varit fundna i en Sotn, som heter Waringe, förmodeliga så kallad af de där fordom wid grändsen sig uppehållande Waringar och Landsvärnsmänn, hwilka merendels woro Hjältar och Kämpar, dem jag redan beskrifwit i Tractat. de Waregis, jämför Hjalmar's S. foll. 5. och 6. Märkande mann utom des, at hwardera dessa ringar, wåga nästan så mycket, som Starckers, och den här först anteknade Ringen, på hwilken ännu flera hänga. Ja, mann finner, at våra bägge stora Ringar, wäl lämpa sig efter Kwinnohufwuden, på hwilkas, så wäl halsar, som armar, de til faveur, stundom kunnat vara brukade, men ej så, särdeles den hoplödda, efter stora Karahufwuden. Alltså tyckes sannolikt wara, at Kongar, Hjältar och Kämpar, undertiden lättit sådana sina ringar göra, hwilka äfwen så på Fruars eller Möjors halsar, som armar, kunnat någorlunda brukas, stjönt de å detta sättet varit tåmeliga orwiga eller plumpa, doch för Kjarleks och dyrbarhets skull wäl lidna, hålft til at därmed, så som ärfda efter tappra fäder, desto likligare och snarare, förwärfwa sig dylika Hjältar til fästemänn,

G 2

i syn-

wen/ twifwelsutan/ de mästa Hjältar sunnits / som welat hafwa sådana olödda ringar/ til at därmed/ förmodeliga / lämpa dem efter armarnas storlek etc. På hwilka de och/ så wäl å Kämparna som Fruarna varit fasthåstada, til at ej affalla; se Fridthjof Fr. S. p. 28. därest står/ at R. Halskans Gemål haft Fridthjofs fästbara ring å handen, eller armen, fästad. Bartholinus anförer wäl i Skriften de Armillis p. 43. en utländsk och enkel armring; men som han merendels är liker våra stora ringar, och endarna äro likaledes bögda om eller wid hwarannan, men ej sammanlödda / så synes och sannolikt / at han anten varit af bdrjan Nordisk, såsom mann ofwanti p. 15. bewisat / at utländska männ wetat af eller haft våra Baugar, samt halsringar och Kedjor, af Krokar eller ankare

i synnerhet, som **Konga** och **Jarladsöttrar**, alltid måst tyckt om dem, som förwärtwat sig slika armringar, medels sölade och fargade händer af mannablod och wapnabett, se **Usmund Kämpabaues** S. p. II. seq. Så ser det och mågta likt ut, at den ena af våra ringar, som **Krusad** eller piquerad samt **hoplödder**, är, har til någon **Fru** eller **Mö**, af des **Frjare** eller **Ustkare**, warit **stjånker**, doch mistat sina andra ringar, såsom redan bortgifna; men den andra **slåta** och ej **hoplödda**, har wäl och en **Kämpe** egt, så at honom tilhöra de swärre **hopbundna** ringarna, skönt de, såsom **uuf** giorda och **oburna** å armen, och nu mera onödiga, med den större, ej komit at på honom häftas.

Sör an jag nu de andras **wigt** anförer, måste jag tilkänna gifwa, at emedan de merendels warit ej allenast gifna til mindre hederliga **Männ**, samt wid ringare tilfällen, näml. i **Bragar** eller **Skalldelön**, hwilket ord längre fram skall uttydas; i **Julagåfwa**; i **Tannfå** (eller fadergåfwa, enär tännerna utwarte på barnen); deslikes til **jard** eller **wård** och **wenskapstekt**, samt til **nannfåste**, eller **befästande** af **tilnamns gåfwa**, om hwilket **alt man** i **gansta många** **Sagor** finner **esterrättelse**;

Därtill

änkar bestående / och det både för och något efter Christi mannboms **anamelse**; eller och / at på honom och så hängit flera andra och swärre / lika som på våra; därfore och de **Romeriska** samt **Grækska** **scribenter** / sällan nämna **armillam**, utan **armillas**, och dem **skundom** öfwer några **hundra** de, ja til tusende stycken / enär de berättat sådana **wara** **bekomna** / **hafva** och **gifna**. Hade jag **Michaelem Angelum Causseum**, edit. Rom. samt **Dapperi descr. America**, hwilka båda / en **hop** / så kallade / **armillas humerales** hafwa antefnat / då kunde jag ännu **wisfare** om de **utländska** **ödmå**. Den **curiosa Rhodius**, anförer wäl en **enkel** **wriden ring** / bland sina **Cimbriska Antiquiteter** p. 121. seqq. N. 1. doch som han / **es** ter **beskrifningen** pp. 99. 126. i en **hög sunnen** / är ej allenast **wriden** eller **Krusad**,

därtillmed at de varit hafda å Gudarnas armar eller Händer, och mann således ej behöft dem eller några påhängande bortgifwa; utan och de följachteliga merendels wägt en eller half marker. Ty håller jag och före, at de til mindre delen varit enkla och stora, såsom de å Gudarna satta och å altaren lagda, men däremot större delen både riktiga armringar, med flera påhängande, doch af mindre form och wigt såsom de i Jula och Skalldegåfwer etc. samt och sådana, som blifwit tagna af hufvudringarna, och bestå ofta af trene och fyra omslag, hafwande jämwäl, i anledning af ofwannämde K. Adils S. och Edda, här p. 33. blifwit lagde och bewarade i de mågta stora Boffeldjurs eller Urrarhornen, dem Kongar och höfdingar, i forna tider brukat til dryckeskjåril; jämför Thorst. Byakr. S.

Jag wil altså nu, af Sagorna anförä en hop efterdömen til deras wigt.

G 3

Kong

Krusad, samt ej til och omsluten / utan och et stycke från endarna åtz bögder, warande åfwen allenast af 3. lods wigt, så at han af en Gullsmed / varit wärderad til 15. Riksdaler. Alltså hörer han ej arm / utan handringar til / se här pp. 6. 10. Troende jag doch / at de andra / smärre Ringar, af 3. 4. 5. 7. både tjockare och smalare omslag bestående / dem Rhodius åfwen p. 137. N. 1. 2. 3. p. 145. N. 1. p. 169. N. 1. har anført / hafwa ej varit / såsom han menar / handringar, utan sådana / som / af lika många omslag / finnas hängda på våra stora armringar, och blifwit wid särskilt brukande / astyckade / samt sedan til fingerringar använda; hållt några äro tåmeliga tjocka samt wida / och kunna altså hela och håldna / ej lämpa sig efter fingrar. Ja / manu åfwen af ut och inländska ertappade fingerringar, ej någon enda finner / som bestått af flera än en-omgång. Fdr dfrigit är min tanka / at den förstnämnda handringen / samt de andra smärre / af stora armringar tagna / äro allenast efter mindre menn, såsom Hird- eller Häfsmänn och Skallder, i högar na fastade, hållt inga stora, såsom efter Kongar och Höfdingar, se här pp. 19. 31. blifwit i de Holstenka eller så kallade Cimbriska högarne fundne.

Kong Håkan Adalstens fostre, gaf Ejgil Skallagrím, i Bragarlön ⁿ⁾ tvåanne gullringar, som hwardera stodo en mark, dem och Ejgil sedermera gaf bort til Arinbjörn, wid deras skilnad, se Ejgla S. cc. 65. 78.

Kong Sigtrygger på Irland, ernade gifwa Isländaren Sunldög Ormstunga (som och wart Skald i Swenska häfwet) tvåanne stiep, med gods lastade, i Bragarlön; men en hans hofmann tyckte detta vara alt för rundeliga tiltagit, och sade fördensfull således: mycket är detta, andra Kongar gifwa, i Bragarlön, goda gripar, goda swerd eller och goda gullringar. Dy ändrade och Kongen detta sit första råd, och gaf Sunldög i stället en Skarlakans råck, en fodrad tröja, samt en gullring, som wog en mark.

Berörde Kong Håkan, gaf Hofold en gullring, den han drog af sin hand, och wog han en mark. se Laxdåla S. c. 13. jämförd med Thordar Hredos S. c. 25.

En gullring, som stod åfwen en mark, lade Nutur ut i wad, se Snáglu Halls S. c. 19. Kong Swen i Danemark, skänkte Krotares i namnsfäste, jämte 12. byar, en gullring, af lika många marker, se Kr. N. S. c. 22.

Håkan Jarl i Norrige, gaf Finnboge

ⁿ⁾ Med Bragarlön, förstås wäl egentliga / i senare tider / Skaldelön, doch emedan Bragar war et Gadanamn, en wif As tillhörigt / som och war den största Skald, se Sturlesons Eddas 24. Dämif. Därhos den wåltaligaste, mycket wiser och kloker; såsom och Oden själf berömes för den förträffeligaste Skald. Ja / ej allenast i Eddas Kenningar til Karlmannas namnen / förmåles / at Hjältar och Kämpar hetat Bragnar, som fölgde Kong Brage hin gamla / warande tillika bekant / at Skalderna åfwen wore Kämpar, Häf och stridsmän; utan och ordet Bragar egentliga betyder Kongar och Föreståndare, samt eljest andra Stridsbuskar, se Godmund Olsons Indic. Poetic. rerum & verborum

boge en gullring, som war lika wigtiger. Finb. Ramas
S. c. 24. Thorgil gaf Ragnhilda en dylik, c. 24.

Når Kong Magnus i Norrige, hade i et gästabod
urgifwit til Kong Harald Hårdråde, sin endaste egen-
dom i gull, som war en gullring, den han hade på han-
den, och Harald sagt, at hans fader tagit honom af
sin fader Kong Olof Haraldsson, för ringa orsaks skull,
då gaf han Steggar Thore under sama gästabud en
masurbulla, all med silfwer beslagen, samt med et
handgryp försedd, bägge två förgylta; warande bul-
lan upfylld med skära silfwerpeningar / och följde där-
hos två gullringar, hwardera af en mark. Sturles.
T. 2. p. 83.

Sigurd Jarl på Orknöjarna gaf Thore
til Krafla, för des herfärdsfölgsje / en gullring, som
wog en half mark. Kong Olof Haraldsson gaf Sig-
wat Skald i Bragarelön en dylik, Sturles. T. 1. p. 420.
Han feck och en sådan af Ragnwald Jarl, och är han i
kwädet kallad Bauge. p. 510. Afwen en sådan gaf
Kong Knut honom, som jämwal beqäfwade Berse

Skald

rum ad Sturlesonii Hist. RR. Sept. mscr. samt min Inledning til Sagorna
p. 70. Alltså synes och Græfiska ordet *Βραβεύς*, som betyder en modera-
torem, judicem & præfectum certaminis, samt följachteliga *Βραβεύων*,
eller præmium certaminis, wara hörkomit af förbemälte Bragar samt
Bragarlön. Hållt Scythæ eller Getæ (dem Greg. Syncellus, samt Greg.
Theophanes ad ultimum Valentis annum, efter Trajani Patricii berättelse/
konsta märkwärdigt / antnda / at hafwa å deras egit moders mål varit
kallade Göter. se min Prodröm. p. 12.) wärliga utafwas för de för-
sta, största och widländasta Herstare och Segerwinnare, så at de
haft öfwer Græferna Herrawälde / redan för Trojanska kriget / hwarige
nom dessa Græfer / efter D. Læschers medgifwande i Skriften / Ion, eller
Origines Græciæ, kallad / hafwa fått af Scytherna många Lagar, Seder
och Ord, hwarom man afwen här p. 2. något nämt / och vidare kan
läsa Peringskiöld's notas ad vit. Theoderici p. 356. seqq. Lundii Zamolxin
p. 193. seqq. och Prolegomena ad Leges Upl. samt min Inledning pp. 10. 3. 2. &c.

Skald med tvänne dylifa, jämte et gullbonat swerd p. 614. Ofwannämde K. Olof gaf ochsä Thormod Kolbrunnar Skald en sådan gullring, för det han sång det forna Biarkamal, p. 772. I det stora Gudahuset på Island, som omtales i Eyrbyggja S. c. 17. har på altaret legat en gullring, af tjugu öringar owägda/ och skulle mann wid honom, såsom därjämte med offerblod bestänktan, aflägga alla högmåls:edar/ skolande ochsä Gudahofs Föreståndaren, Gode kallad, hafwa honom på sin hand til mannafund, eller folkets firliga sammankomst, på Thingeställen wid Gudahusen o). I lifka mätto gaf och hängde Agde Jarl i Gniparlund eller Gättahem, en gullring på Grim den godas stickel eller smala enda, och bad så honom om mistkunn eller försoning och hjälp p). Denna Grim bestod eljest af et horn

o) Jag undrar storliga / at i det tryckta Samundar Eddas Hawamal §. 99. orden: baugejd hygg eg; ad eg unnid hafe, ej blifwit efter orden uttydda således; Ringa ed tror jag mig wunnit eller aflagt hafwa; utan på helt annat sätt / nämliga: han hade Oden swurit; där likwäl Oden själf i detta Hawamal inidres tolände / och jämwäl själfwa orden stå in prima, men ej tertia singul. såsom mann i Scholorna talar / bestrefue; at jag nu må andra / så föregående som efterföljande ord / förbitgå / såsom likaledes gansta orätt utfolkade. Arngrimus Jonæ sägjer i sin Crymog. eller descript. Islandiæ c. 6. om berörde ring således: *cujus religionis fuit ritus, ut juramentum præstituri, adhibitis testibus, annulum in ara deorum asseruari solitum, & in foro judiciali a supremo judice in brachio gestatum, hostiarumque sanguine illinitum, attrearent.*

p) Mann wil hålla före / at jämwäl Israëliterna eller Judarna hafwa brukat sådana armringar til Zelgedomar och synders försoning, såsom det står / förutan i Exodi 35: 22. *quod ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus attulerint, fibulas (å Ebr. *mn* eller *mn*, *kak*, *kok*, å Gdt. *haß*, *haka*, *höstja*) annulos, & dextralia, åswen i Numerr. 36. 50. offerimus oblationem Iehovæ, quisque quod nactus est, instrumentum aureum, periscelidem aut armillam, annulum, in aurem, aut*

horn med et heligt mannhufvud på stickelen, af hull och hår, warande och darsöre så stort, at det hade fem alnars hög gullzirat, och kunde en stor karl stå in i des bugt. Mann hängde jämwäl på des hals et gullmet eller monile, numum memorialem, och satte en Crona på des hufvud, se Thorsten Bnakraftis S. cc. 8. 9.

Njals S. gjer c. 86. wid handen, af Wiga Hrapper, tog i Gudahuset på Gudbrandsdalen i Norrige, en stor gullring, af den stormannliga Gudinn in Thorgerda Holldabrud; deslikes en af Thor, som sat på en tjärva q) såsom och en af den andra Gudinnan Yrsa; I själlwa Christendomstiden, har Kon: Håkan Gamle i Norrige, efter des Sagas 270. cap. offrat en gullring i den kyrkan, som af honom war betallt at byggas.

Enteliga finnes, at de gamla haft slika Ringar på deras högra armar eller händer, såsom Njals S. c. 22. intygat. Mann finner också, at våra forna Hjältar haft sadelringar eller fölgjor, med hwilka bröstgjorder

H

na

aut cingulum pendulum, ad faciendam expiationem pro animabus nostris, coram Iehova, hwilka språk åswen Bartholinus L. c. p. 180. har behagat anförat.

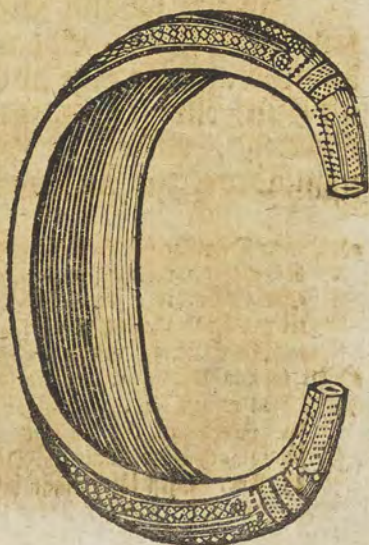
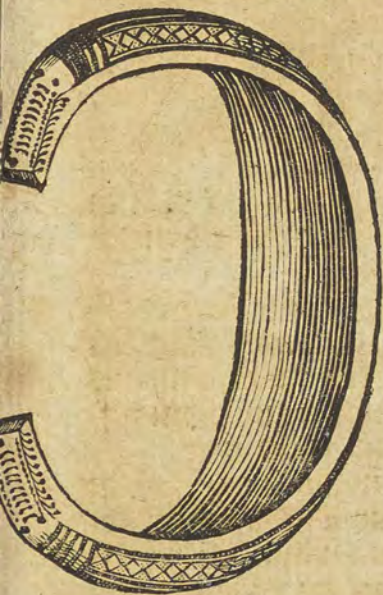
- q) Han kallas också Åke Thor, däraf Hector fått sit namn / efter Eddas anledning / och betyder han eljest Solen, samt / med sin hamare / Åke Guden. Huru detta med mycket mera / öfwerens komet med Apollinis och Iovis, eljest hos oss Baldurs och Jofurs så kallades / beskrifning af de Græker och Phœnicier / det kan hwar och en i sådan wetskap eraren wäl finna. Rudbeck har / ej allenast detta ganska wäl antytt / utan och både med naturliga skäl / tagna af wår orts högd och belägenhet, som och med historiska wftnesbårder af Platone, Diodoro Sic. och många andra Græker / angående förnämsta Himelsteknens i Zodiaco namn (dem de Egyptier brukat / men dock af sig själwa / ej kunnat uppfinn) fullkomliga och ömotsägjeliga bewisat / at Solens Wånans och Stjärnornas förnämsta dyrkan, komit från våra Nfixerboar til berörde folkslag / se i syngethet hans Atl. T. 1. c. 27. seqq. T. 2. c. 5. hällt Tom. 3. c. 3.

na fasspänntes, af bara gull 7) ty den Norna Gest
 seck af Staurd Fofnisbane, war så stor och god, at han
 satte hånne i wad emot den käftbara ringen Hnitud,
 den mann tilförende berättat hafwa warit den bästa af
 alla ringar, i Norna Gestis S. c. 5.

En stor gullsfölgja gaf och Wordur åt Skarphedin;
 Kore skänkte och Godmund en gullsfölgja, i Njals S.
 cc. 106. 149.

Nu komer mann til handringarna, dem de gamla
 hafwa spännt ofwan händerna, eller wid smalasta
 armliden, och hafwa de, merendels af Fruar eller Möjor
 burna, warit flata, för des större bekwämlighets skull,
 stundom wridna samt med uphögt krus utzirada, åt
 endarna både kantiga och krökta, samt eljest tåmeliga
 prydda, etter den tidsens kånst, sådana som och här, af
 silfwer gjorda finnas trnekta, och kunna likaledes åska-
 das i notis til Alsinund Kämpabanes S. p. 30. samt i
 Bartholini ofwannämde Skrift de Armillis pp. 57. seq.
 blif.

7) Trebellius Pollio och andra scribenter beröta / at de Romare gifwit alle
 nast sino Equitibus, ja och hedermårda soldater / Klådesföljor, fordom
 af förgylt silfwer, sedermera af bara gull; Men af föregående ord
 ses / at våra Göter ännu warit gullritare och prägtigare / i det de ej als-
 lenast haft sådana Klådesmycken / utan och sabelföljor af ganska stor wigt
 och byrighet. Jämfrö om de Romare Bulengerum in de triumphis
 Romanorum p. m. 18.

blifwande och sådana i högar fundna, hwarem äfwen Rhodius talar i Cimbr. Antiqq pp. 121. 126. 137 144. Doch är wid alla Rhodii afritada Ringar til märkandes, at de äro något större och tjockare, än han dem uttatt, jämför Acta maris Balth. A. 1699. p. 64. Tab. 3. n. 1. 3. 5.

I Njals S. c. 8. finnes, at Gunhilda gaf Rut en gullring, och spånste den på hans hand, med hwilken hon jämnwål förtrollade hans manndom.

Gunhilda berättas i Wifkina S. p. 487. hafwa gifwit Trung twänne gullringar och likaledes spånt den ena om hans högra hjälmband, den andra om hans wänstra, tilbjudande honom och, så mycket gull samt silfwer, som han wille måst fylla sin skjöld med.

I Ejgla S. 64. cap. står, at mann lemnat på de döda sådana Ringar, såsom at när Thorulf wart dödder och sätter i en grop, med alla sina wapn och herkläder, då har Ejgil spånt en gullring om hans läppar.

Ibland sådana smärre Ringar, synes den wara, som i Sturlesons Eddas 70. Dämif s) berättas warit hämtad af Loke, som af Oden war utstuckad i Swartalfhem, eller de swarta och småa Bergsmåns hem i Swerige, hafwande Loke där tagit honom af den kånstiga Dwerger Andware t) i des sten eller bergshyble, jämte

s) Denna Dämifaga är instickad i Wolsunga S. p. 36. emedan de gamla Staller gjärna plågade innånga något i Hjältadaterna / som hört forna Wfar eller Gudat til / at desto mera förhårliga dem. Mann läse Sagobrottet om Bråwallastag p. 13. seq. huru ochså där / Wfarnas gjärningar blifwit instickade / at jag nu ej må nämna flera Sagor.

t) At sådana Dwerger merendels gjort våra gamla Ringar, såsom andra bästa wapn och dyrbarheter, det kan mann widare se af Sturlesons Eddas 49. Dämif. den jag tillsörende / angående ringen Drypner / har anført; jämför ochså 19. samt 72. Dämifagorna / därhos Sigurd Thogles S. c. 23. &c. Eljest läser mann och i Wolsunga S. p. 36. jämförd med Sturles. Ed.

jämte allt annat mycket gull, det han har egt. Själfs-
wa ringen sägjes hafwa varit liten (näml. åt berörde
stora männ) samt en sådan, at eho honom hade, han
kunde, efter önskan bekoma peningar, och dy wille
Dwergen honom ganska ogjarna mista. Men som Lo-
ke sade, at han ej skulle få honom, eller den endaste pe-
ning, behålla, dy sade och Dwergen däremot, at sama
ring skulle warda hvars manns bane, som honom eg-
de, hwilket och skall hafwa hänt. Inmedlertid har O-
den tagit honom til sig, för hans stora sägrings skull,
blifwande sedermera af Sigurd Fosnabane gifwen åt
Brynhilda Kongsdotter i Linså, som och så haft honom
på handen och gifwit Sigurd en annan til menjar eller
åminnelse. se 73. och 74. Dämiff.

Härtil må wäl och den gullring föras, som äfwen
af en Dwärg varit skänkt åt Thorsten Byakraft, för
det han frälsat hans barn, sägjande, at så länge han
den sama bure, skulle honom aldrig fattas peningar.
Tilförende har han budit Thorsten så mycket gull och
silfwer, som han wille hafwa. Thorst. Byakr. S. c. 3.
Deslikes den silfverring, som af Thormod gafs åt Thor-
tel i Läkarelön, Broddhelga S. c. 4. Widare den af
lika metall, som af Thorsten Swarte innehades. Lard.
S. c. 73. Huru mycket sådana hafwa wägt, det kan
mann til en del finna af följande efterbömen.

H 3

Harald

lef. Eddas 69. Dämiff. samt Norna Gests S. p. 8. at Bondens Hreid-
mars son/Reigin Dwerg, war så kånstig smed, at han kunde åt sin
fader och bröder altid gjöra något nytt och gagneligt ur järn, silfwer och
gull. Widare i Samundar Eddas Wolundar Kvida / at Kong Njord
i Sverige (som lefwat wid Herworas och Riars af Walland tid / se Her-
woras handskrefna S. och Peringsk. norr. ad vit. Theod. p. 440.) har sa-
rit til den kånstiga Smeden Wolund, Kong Finnes son / som plågade
sitja

Harald Hårfager sände Hróllog en gullring, som wog fem öre. Landnama S. cc. 4. 47. Barder gaf Gunbjörn en gullring, som stod sex öre, Finb. R. S. c. 42. stående och i sama S. c. 25. at Finboge gaf Ragnhild en gullring, som stod sex öre. Kong Jon i Grækeland skänkte berörde Finboge en gullring, som stod 10. öre. Kong Aldrad i Engeland, gaf Gunlög Ormstunga en gullring som wog tre öre, se dennas S. c. 10.

I dessa ringar hafwa förfäderna och plågat infatta wiså stenar af underlig kraft, såsom i Hermanns och Jarlm. S. c. 5. står, at Jungfru Herborg gaf Jarlmann, när han reste til at fria för Kong Hermann, til Jungfru Rikilat, en gullring med en sten af sådan natur, at om des egare droge honom öfwer en kvinnas hand, och hölle så åt, at han wärmdes, då skulle hon unna eller älska den, som han wille. I Sigurd Thoglas S. c. 20. antydes, at ibland de skänker, dem Kong Öskurads döttrar gofswo Sigurd, war en gullring med

åfwen
 fitja i Ulfodalen och så där gull wid ädla stenar, samt eljest förjårdiga gullringar til 700. stycken / dem han hängde på basterep. När R. Nidub dritkom / har Wolunder nos rest af jagten från Själlen / och bestynte han så Wolund at hafwa inrymt sina swar (eller gnll och silfwer egodelar / til deron wägde) där i Ulfodalen / welande han ej betro honom om så dyrbara saker / emedan hans land låg långt från Gullbergen eller Rinarfjällen det är Renska bergen. Och sedan nu Kongen tagit af bastet en gullring åt sin dotter Horwild, men själf behållit Wolunds skinnande swerd, låt han affjåra Wolunds knäwexfenor och sättja honom i Sáfur eller Sjöstaden på en holma, där han måste gjöra åt Kongen en myckenhet af menjar, eller gull och Elenodier. Men när en gång Kongens två söner komo til Wolund / har denna affuggit deras huswuden / beslagit så deras hjäfskallar med silfwer, och af deras tånner gjort bedstkringlor, dem han alla sände til Kong Nidubs Fru / at bruka dem för drickeskålar och prydnad.

äfwen en underlig sten; deslikes c. 35. en annan gullring, med en sten af denna kraft, at hwilken Kwinna honom såg, hon upwäcktes strax til kärlek emot honom, som den bar *).

Enteliga finner jag i ofwännände Hermans och Karls. S. c. 18., at en Gättinna eller stor Kwinna i Serkland eller Sircassiet, benämnd Thorbjörn, haft å sin arm en, så kallad, Glärsalur eller stinande puctl, där om hällsua Sagau kan läsas i des 23. cap.

Om öfrigt måste jag något anföra om **Fingerringar**, hwilka från de andra Ringar klarliga wara åttilda, med ordet **Fingergull**, eller at man haft slika Ringar på händerna och fingerna, och at de därå blifwit dragna. Warande troligt, at äfwen de, ofta blifwit tagna och gifna af de mindre Ringar, som finnas på de stora och wida warit hängande, och förmodliga, sedermera tunnare nåttare och lämpeligare utslagna, det jag här p. 53. har anmärkt.

At Sturksons Eddas 44. Dänis, har man ofwäntil förmålt, at när Baldur gaf Hermod ringen Drypner, då har och Nanna sänt til Fulka et finger-gull.

Asmund gaf och Kongadottren i Gättahem,
Stin

*) Om sådana / äfwen ofwäntil nämnda underbara ringar / i synnerhet trollkrutgar må jag ej mycket skrifwa, emedan de af många andra äro bestrefna; det allen st finner jag / jän te Kirchmann. de Annulis p. m. 199. at en del ringar / såsom Gygis, med hwi la man funnat gjöra sin osynlig, hafwa lika egenkap med den så kallade Orci galea, där om Hesychius handlr i / nämmande och Plato L. 10. de rep. bägge / i orden; iuste agendum esse monstra-

Stinwessja, et fingergull; såsom och Ejsil tog et fingergull och begätwade därmed et dwerigs, eller liten grufwe och bergsbos, barn, som och därför lätte tillsammans hans afhuggna hand med armen, smidande och honom et ganska starkt samt bittert swerd. se Ejsils och Asm. S. pp. 20. 46. När Thjalar Jon wart fastbunden af Rodbert Jarl wid en påla, då sticlade hans moder honom hemliga et fingergull, af denna natur, at ingen kunde honom se, och måtte den aldrig för-gås, som honom höllt eller hade. Thjal. Jons S. c. 13.

Mann hade sådana ej allenast på minsta fingret, såsom den Wilhelm Sjod berätttes fått i des S. c. 19. til wårdtekn af Ermenlög; utan och undertiden på alla fingren, såsom i Bua Sagan på Rhim ställter, för-måles om Fridur, Kong Doffres på Doffrasjäll dotter, at af hannes tijo hwita lofwa kwistar eller fingrar, skinte Ormarsbole, eller gull och ringar. Wid det Jungfru Ritilrida gaf Wiglund det tilnamnet Wana, då förårade hon honom i namnfäste, at sit finger, en ring, och skänkte han hånne däremot en sin ring, den hans Fader hade fått af Kong Harald Hårfager. se Wigl. Wän. S. c. 12. Sigurd Brestifon seck af Håkan Jarl et digert fingergull, efter Joms Wikinga slaget, Sturles. T. 1. p. 312. Et fingergull sände Kong Olof Haraldson til Rogwald Jarl i Westergötland til wårdtekn, det Kongen sade at denna wäl skulle igenkänna. Sturl. p. 454. Katla drog et finger-

gull

monstravimus, five Gygis habeas annulum, five Plutonis galeam. Denna Hjälms kalles märkelige i våra Sagor Ägishjälms, och som han ofta står nämder i våra Sagor / med des trällekräft / at kunna gjöra en ofsynlig och kraftig i största nöd, / utan at rådas för något sjädawäld / så ser man

gull af sin hand, som war stort och gott, gifwande det til Thormod, i Kwädeslön och namnfäste, då hon kallade honom Kälbrunar Skald. Thorgräna gaf Leif et fingergull, se Grönlands Annall. c. 10. Evgil Enhänte, gaf et dwergsbarn et fingergull af sin hand, Evgils och Asm. S. c. 15. Thorleiker hade et stort fingergull å handen, Lard. S. c. 73.

Njall hade et stort fingergull å handen och syntte det swennen Hofold, som tog det emot och drog på sit finger, Njals S. c. 91. Melkorka gaf Olof et fingergull, det hon fått af sin Fader i tannfä, Lard. S. c. 25.

Hit hörer wäl större delen af de Sjuhundrade gullringar, dem den kånstiga gull och silfwerfmeden Wolunder, har gjort och dragit på basterep i sin sal, se här p. 61. seq.

Enteliga läser mann, at Stenar warit brukade i fingerringar, såsom i Willina S. p. 314. sägjes, at Isold, Iron Jarls Fru, gaf Apollonio, när han skulle fria til Franka Kongens dotter, detta rådet, at taga af sig (eller Isold) et litet fingergull, som warit hånnes fästemsring, i hwilken en sten war infattad, af denna natur, at om en karl droge honom på en kwinnohand, då skulle hon ogjörlika kunna annat, än älska honom, skönt fader, broder och anförwanter, slift sökte at afråda.

Sådana Ringars wigt, finnes af följande ord. R. Godmund i Blásiswall gaf Thorsten Byakraft et fingergull af 3. öre, c. 4. Finboge gaf Thor et finger-

I

gull

mann äfwen här af/ hwad gemensama saker, de Græker haft med våra Rfwerboar. Jämfor Thorsten Byakr. S. p. 11. Wolsunga S. p. 45. och många andra flera.

gull af 2. öre, och sade at Håkan Jarl hade gifwit sig det. Finb. N. S. c. 35. Biskop Pål gaf Bisp Nils et stort fingergull som wog 2. öre, med en låstbar sten i. Pål Bisp. S. c. 34. Wåra Nordlångingar befinnas ochså haft ringar i näsan, såsom det i Half. Branaf. S. p. 10. läses, at Gätten Järnåsa, hade en krok på näsan, men des Gättinna Sleggja, en ring på näsan, och war deras gaman denna, at han krökte eller staet kroken i ringen, så at båda deras kroyppar måste wenda sig ömse up åt x). Men at de haft öreringar, det finner jag allenast med Bartholino i Antiqq. Dan. p. 130. af Saxonis Grammat. l. 9. därest Dansta Fruar och Möjor berättas, hafwa löst Kong Swen i Danemerk, ur Sclaviska fångenskapen, med sådana sina ringar, samt annan låstbar klädnad; doch har detta hänt, långt in på Christendoms tiden.

Du återstår här allenast til at märka, det några hafs-
dealfstare mena, at wåra beskrefna armringar
med flera smärre påhängande, warit allena eller me-
rendels

x) Israelitiska och Ismaelitiska eller Arabiska Kwinnor, hafwa ochså haft sådana
Näseringar, å Ebraëiska kallade in singulari נַסְמָה nasem, in plurali נַסְמִים
nasamim, och נִסְמֵי nisme, dem första delen af äldre och yngre Bibliiska ut-
tållare, hållit före betyda inares eller öreringar, de såaste hafwa tyckt
wara näseringar, efter Buxtorfs lärta beskrifning i Bartholini Skrift de
inauribus c. 19. såsom och allenast Symmachus och Theodotion kallat dem
 ἐπιρριπία , utan twiswel öfvertygade af Ezechielis 16: 11. 12. därest
 זַמְרִים armilla in naribus, זַמְרֵי אֵל nasem supra vel in naso, och
 כַּוְנֵי אֵזְרָא circuli vel annuli in auribus, warda klarl. från hwat
annan åstilde. Det och/ så wäl Clericus notis ad Genes. 24: 47. som be-
rörde

rendels brukade den tid, inga peningar ännu woro här i landet gångbara, och at dessa ringar således warit hafda och burna i ställe för peningar, i det de stola blifwit ej allenast hela bortbytta, utan och sönderhuggna och bitarna bland säljare och köpare utdelta. Men denna meningen kan jag ännu ej så alltings bifalla, emedan

1.) Männ af våra Sagor, samt andra documenter, ej kan wisa, at Ringar här i Norden, warit gångbarare än peningar, dem jag i en särskilt skrift har bewisat warit äldre, än den senare Oden Frialasson, och då redan wanliga, at så af gull och silfwer, som kappar, af all allmoga utafwas öfwer hela Swerige, i Skatt, jämför Sturleson T. 1. pp. 10. 13. 621. Dr warOdds S. c. 6. samt Samundar Edda i Hamars hämt, där Stillingar stå nämde, såsom Peningar i

J 2

sama

rörde Buxtorf, hafwa måst gilla / hwilkens senares ord härom så lida: *Assem* ornamentum genus fuit, primariò quidem & proprie *faminarum*, secundario autem & quandoque etiam *virorum*, argumento locorum Exod. 32: 2. 5. 35: 22. Iudice. c. 8: 24. 25. 26. Iobi 42: 11. Adhibitum & applicatum fuit *naribus*, Genes. 24: 47. Provv. 11: 22. Es. 3: 21. Ezech. 16: 12. Et *auribus* Genes. 35: 4. Exod. 32: 2. 3. Man läse och Huetiana, ou penfées diverses de M. Huet. Evêque d' Auranches p. 128. seq. Undran är at detta *næsem*, aldeles öfwerenskomer med vårt Scytho-Götska *nåsa-men* eller *nåsa-minne* och prydnad / därlikwål *n* eller *næ*, *nåsa*; ej är hos Ebræerna något brukeligt *næseord*, utan de i ställe hafwa *ns* af, eller annat / från *næ* aldeles stiligochtigt namn / såsom och Grækerna *πίφος*; wetande man detta afena / at Grækerna kallat en *δ* *πίφος*, och det ju klarliga och endast / efter Götska ordets betydelse; ty wi kallom ännu en *δ* *h* *lf* *halsδ*, *Nås*, emedan de merendels sträcka sig / såsom en *nåsa*, up ur hafwet / eller från fasta landet. Troende jag således / at i ofstända ord *nsæsem*, är förra syllaba *næ* wäsentelig, och at det sama / ej efter Buxtorfi gifning / bdr hänledas af *ns* sam, *fræno*, *capitro*, hwilt i wäl öfwerenskomer med vårt Götska *söm* och *Lysa zaum*; doch emedan ej allenast

sama Eddas Agisdrecca, hwaraf orden redan äro här pp. 16. 18. införda, så at både Peningar och Skiljemynt redan i Asarnas tid varit brukeliga.

2.) I denna skrift, äfwen å många andra ställen, är af Sagorna andragit, at armringar varit brukade jämte tillräckeliga peningar, och det irrän Odens tid allt in öfwer Christendoms tiden, af Kongar, Höfdingar Hjältar etc.

3.) Sådana ringar, i kraft af anförda efterdomen, varit, i forna dagar allenast för synnerliga heders-tekn, dytbarheter och skänkesaker hade, men aldrig ibland peningar räknade. Därföre och

4.) I Wiglundar Wanas S. c. 14. står, at tre ting wordo honom skänkt, på resan til Norrige, af Jungfru Ketilrid och hannes fader Holmtjel, näml. en fassjod eller peningepung, en gullring, samt en runskaf eller runekasle. I Hjalmers och Olwers S. p. 44.

at

allena det af Buxtorf til sit Hjä! andragna språk i Cantic. 1: 10 så lydande: verba legis esse Israelicis דבר־שֵׁמֶמִים , in maxillis eorum, ut non recedant a via recta, Klarliga ses / at דבר eller semam, betyder *frænum* equorum & jumentorum, och warder altså / både til ord och bemærkelse, silt från דבר næsem; utan och / af hvad redan anført är / nogsam finnes / at förra syllaba af næsem, är så wäl Götisk / som richtig Ebreisk / så at Buxtorf måste tilstå / at detta ords primitivum, det han / analogie ratione, menar bort wåra דבר eller næsam, ingenstädes igen finnes. Därhos at de här förut anförde ord / af wår Saga och Bibliska språk / jämte andra dylliga / dem wår äfwen af Buxtorf inrykt / äro allentida inhämtes / at ej allenast wåra Nordlänningar, utan och hjälfta de i Judæa samt Arabia boende Österlänningar, hafwa hållit näseringar / ej för några skynferliga ting / såsom tamar och bett, utan heldre för en prydnad och nöje. Alltså synes och sannolikt / at äfwen den senare omrätta syllaba, bör uttådas, om icke eser Götiskt sätt för men eller minne, monimentum, monile, doch för en blott terminacione Ebraæ, hafwande jag em berörde ord men, i skriften angående Peningar / widlöstliga handlat.

I 14

at Kämpen Härder tagit i Gättaland, i en kula, nog gull och silfwer, en dyrbar ring, och en stor pung med gull, det han sedan delte bland många män i Kongafalen. se p. 52. Jämför Eijgil och Nymunds S. pp. 11. 20. 43. 48. Ja och

5.) Själwa Fridthjof Fräkne (hwaris sönderstyckade ring, af fästemonn bekomen, andra wedersinniga, i detta målet äberopa plåga) berättas hafwa haft, jämte sin egen större och dyrbarare ring, äfwen peningar; ty när han kom förklädder i en saltgubbes habit til Kong Ring, då sägjes han c. 11. haft et stort silfwerbällte omkring sig, samt en därwid hängande stor pung, med stjåra silfwerpeningar, förutan egen ring, den han efter fadren hade ärft y).

6.) Af bemålte Fridthjofs S. är redan ofwan til p. 31. seqq. bewisat, at han så bekonna ring, i nöds och dödsfall, til at blidka Gudarna och få gott wäder, har sonderhuagit, men ej säson i brist af peningar.

7.) Wåra förfäder alorig wetat, at deras ringar skulle för peningar utgifwas, eller i handel och wän-

3

del

J så mätta sinas wåra / anten soena Scythæ / hwilka genom sina efterkomare utfarit och intagit Palæstina, eller och äfwen wåra utfarna Mauri (dem Augustinus T. 4. quæst. in Genes. c. 17. berättar haft nåseringar, och Procopius i Hist. Goth. p. 87. seq. hafwa ifrå Palæstina blifwit utdrejda af Iosua och farit til Africam) hafwa anten sådana ringar / eller och deras namn / med sig bragt och ibland berörde Österlänningar lätt i bruk komat. Eljest har så Rudbeck i Ael. T. 3. som jag i Inledningem til Antiq. p. 207. seq. hålft i en särstilt skrift de Originibus Phœnicum, nogsam antott / at ofwannämde Scythæ och Mauri, hafwa här stammad af wåra Göttiska och Norriska widländiga Möre män / hwarom Paulus Warnefr. in hist Longobard. c. 2. Sturleson i Hejms Kr. och jag i berörde Inledning p. 18.

J) När man eljest / så wäl af min Skrift om Swenska peningar / som och af redan här ofwansöre andragna ord af Sagorna / wil eftertänka wåra heds

del brukas, slutas klarliga af de ofwartil p. 15. anförda förbuds ord, i capitularibus och constitutionibus Caroli Magni, därmed äfwen våra ättmänn de **Saxar** och **Frankar**, varit förbudna, at ingalunda gifwa och försälja til **Köpmänn** sina **Brynjor** (som ofta woro med gull och silfwer utzirade) ej eller sina **Baugar**, så wäl stora som småa ringar; emedan de allenast woro ansedda för stridsbelöningar och hederstefn. Om berörde **Frankars** och **Saxars** härkomst från Scandinavia, har jag skrivit i inledningen p. 14. seq. se D. Majoris Prodr. Atl. c. 19. och D. Westphal de Sacro & Libro p. 512.

8.) Är af några lika ringars hoplödning, samt de flåstas orubbade endar, klart til at sluta, at de aldrig varit ämnade eller brukta, til at sönderstyckas och gå i köp eller handel.

At allt därtöfve några här i Norden smärre gullringar, finnas wara i bitar sönderhuggna, sådana som Auctoren i notis til **Asmund Rämpabanes** S. har p. 32. anført, och här äfwen warda införde,

ehu

ehuruwål mann kan twisla, om alla dessa stycken eller bitar, varit just af brukada ringar huggna, och ej heldre med lit således, af några andra oformliga gullstänger eller stycken söndrada; det har wål här af sin orsak, at någon wårdslös och eljest hederlig mann, emot de andra sina wedertikars wana, anten själf i uppehålles eller annor nöd, har sina ringar sönderstyckt, eller och dem til någon köpmann och handlande samt tarfwande mann försållt, hwilket liksåledes af förbemålte Caroli M. förbud kan slutas, i synnerhet af Alb. Stadensis berättelse p. 99. 2). Så har och, anten någon ihellagen, eller eljest dödad krigs och heders mann, kunnat på fältet eller annorstädes lemna och mista någon ring, och andra samt köpmänn, honom sedermera öfwerkomna, eller och någon, såsom ofta i forna dagar, hållt under Christendoms tiden skjett, upbröta högarna och sådana ringar uttaga, samt widare sönderstycka, hwilket äfwen i senare tider, ja och wår, ej sällan är hänt.

Därföre, om några fåa snårre Ringar, som på en stor ring hänga, synas ännu i endarna wara afhuggna, därtill har wål ingen annan wis orsak varit,

hållt

na peningars tillräckelighet / ja myckenhet / då torde mann snart koma på den tankan / at de gamla hafwa oftare gjort ringar af peningar / än twårt om; såsom det äfwen af Xenophonte l. 6. Cyrop. berättas om Panthea, at hon af sina peningar låtit gjöra en Brynja, en Gullbjälra samt *περὶ βραχιονία* eller armingar / åt sin mann Abradates, då han skulle fara til strids.

- 2) Contigie, säger han / *adolefcentem quandam egredi e navibus, oneratum multo auro, torque aurea & armillis. Cui Thuringus obvians ait: quid sibi vult tam ingens aurum circa corpus tuum famelicum? cui Saxo: aurum gero, emptorem quaero; qui fame periclitor, eur auro delecter? Et Thuringus: quale pretium pro auro vis? Nullum, ait Saxo, mihi est discrimen in pretio; quicquid dabis, gratiam habeo. Thuringus subridens Saxoni avenam obtulit, & ille recepit.*

hållt ännu åtta samt nio sådana ringar, efter Sagornas witnesbörd, merendels fullkomliga och ej rubbada, åskådas; än at hwardera eller och några, i början, då de å den stora ringen skulle sättas, blifwit af längre stycken afhuggna, såsom Gullsmedar äfwen än i dag göra, i det de, alt efter ämnet, hållt om flera ringar skola göras, först förfärdiga en lång stång, och sedan hugga de den sönder i bitar eller stycken, innan de löda dessa tilhopa, hwilken lödning doch wåra förfäder, wid slika ringar, ej altid behöft göra, ehuruwäl de och så den kånsten kunnat a).

Eljest berättas i Bandamanna S. cc. 24. 25. at i Kong Harald Sigurdsons tid, långt in öfwer Christendomen, på Island, har en mann, för mansdråp, blifwit ålagd, af en, genom målsägarna, bestucken eller mutad Domare, benämnd Eijgil, til at böta åtta öre silfwermt, och det i sådana saker, som, efter Sagans ord, ej woro en fattig manns höfwa, hwarmed han och allraminst skulle wara nögder. Därföre och denna sägjes blifwit därmed swiken, emedan han dessa bötor ogjörliga kunde åstadkoma. Berörde Bötor skulle han altså utgifwa, ej allenast i Skjaldar striflum, eller skjölde strastor, sådana som af gull och silfwer beståen-

a) Det mann nogsamf kan se/ af en wår nyliga upfundna armring / hwarom här p. 45. därhos af Bartholini utgifsna Kwinfolks armring, i Striften de Armillis p. 48. samt af wåra förgylta och wål utzirade Kåpsparstegbyglor, af hwilka en i Antiquitets Archivo är förwarad / som warit upfunnen i en Kong Swerres stora hög, i Wedelpa och Ud sola wid byn Røde, åpr 1627.

bestående, brötos af Skjölde ränderna b), utan och i Baugabriotum, eller i af brutna Ringastycken; ty at småa ringar hafwa varit i Skjöldarnas Kantar, det är nogsamnt bewisligt här af, at Skjöldarna, til en del, wordo fordom kallade Baugstjälldir, eller Ringastjälldar. Ja de gamla förmålas också hafwa bladat bord baugastjöldum, eller beladdat och tätt behängt deras Skeppsbord med sådana Ringastjälldar, se Godmund Olsons Indic. Poët. ad Starlonidem.

Därföre man också finner, at så wäl förr, som i denna omtalte Harald Sigurdsöns tid, har gångsilfwer och reda peningar varit i skatt gifna både på Island och i Norrige; såsom i Bandamanna S. står, c. 21. at Ofeiger löst up sin digra fäsjud eller stora uppräppade peningepung, den han fått af Sonen Odd, fullan af gull och silfwer c. 19. och war det räknat til dron samt marker c. 16. sedan har han stöpt eller hållt ut silfret i Efgils tröjeshjorta, bestigande det sig til 300. silfwerpeningar, som bäst kunde finnas. Deslikes i Hånsna Thoreris S. c. 7. at Blundketil sagt, det man ju wiste, at silfwer (i Kong Olof Tryggwasons tid) gjeck i skullder, så på Island som i Norrige; såsom och denna Kong i Liofvetninga S. c. 44. berättas hafwa strickt til en sin hird eller häfmann på Island, åtta mark wägit så eller peningar. Och at detta silfwer, eljest gångsilfwer kallat, har altid bestätt i peningar, det ser man af Norna Gestis S. c. 2. därest och c. 6. står,

K at

*) Ty i Ejala S. c. 100. står, at Efgil seck af Kong Håkan Udalf. Fostre en god skjöld, på hwilken woro 12. öre gull, såsom och i Lardåla S. cc. 88. 89. läses, at Skjöldarna ej allenast woro gullagda, utan och med Riddare beläten af gull, infattade.

at denna Gestis fader, som lefwat 300. åhr förr Olof Tryggwason, och altså äfwen i Wolsungarnas tid, warit rik af peningar. I Kong Harald Hårfagers tid, war en mann på Island, benämnd Thorsten Swarf, som hällte ur sin silfwerpung (silfursjod) fyratijo talde och räknade marker, se Swarfd. S. c. 13. Så bötte och i hans tid Ejtolf på Island, til Karl hin röde, trehundra silfwerpeningar. c. 22. 31. stående och i sama Sagas 30. cap. at skatten war betald i brånt silfwer.

Sidst i berörde Kong Haralds tid berättas, at när Snorre wille köpa land af Borkur, bedjande honom at råcka handen fram och handsala sig landet, då har Borkur swarat sig det ej wilja, förr än hwar pening wore förut betald, och dy wart silfret strax talt eller räknat, så at hwar pening gafs ut, tagande då Borkur emot fået eller peningarna, och hemulade Snorre landet, Eyrbyggja S. c. 14. En Ostmann eller Norst och Swenst Mann, fant också i berörde Kong Haralds tid, på Island grassilfwer eller peningar, som woro gräfde neder i jorden, och tog så där af 20. peningar; men Ejoter seck honom fast, då han gräfde, och sakfällte honom til trehundra för hwar pening. Landnama S. 9: 95. Kunnande mann altså, äfwen här af döma och sluta, at det lösa få i gull och silfwer, som Kare på Island, i Harald Gråfälls tid, berättas i Njals S. c. 152., hafwa egt, har äfwen bestätt i peningar. Äfwen det myckna gull, som Thorer tog medels härjande på Gunnmarken, Landnama S. 2: 66. Blifwande också där-
före

före i Eijla S. c. 11. berättat, at Bjorgullf, i R. Harald Hårfagers tid, köpte sig Hilldarida tilhanda med 1. Öre gull, och at de sedan gått i ena säng.

At sådana peningar, äfwen varit lagda i högar, det ses, förutan af Sturlesons Hejmstr. samt Orvar Odds S. äfwen af Bretla S. c. 8. i hwilken förmåles, at Bretter, den starkaste Hjalte och Kämpen på Island, har wid Harald Hårfagers tid, tagit ut Kare hin gamles hög, en stor hop peningar, och sedan han dem til sonen Thorsfinn lefwererat, erböd sig denna, at försträcka en gång fadren därmed, då han skulle fara til Things, och står därom således förmålt: Thorsfinner sade, at honom skulle så mycket peningar vara til redo, som han hafwa wille; men Bretter swarade sig ej behöfwa mera si swer än til skot eller rese peningar.

Zill-Läggning.

1. Mann har här p. 31. seq. samt p. 50. bewisat, at de forna Fruar och Möjor, hafwa burit Ringar på armarna; och warder detta än widare bestrykt, at här för p. 48. berömda Herr Secret. C. Lagerbergs berättelse om en förnäm Fru, som i Skåne, ej länge sedan skall hafwa lefwat, och äfwen altid burit på sin arm en gullring, den och så hånnes försäder i många åldrar stola hafwa liksåledes brukat.
2. Jag hade wäl bort, här p. 63. införa de fingerringars figurer, som i Kongl. Antiquitets Archivo stola finnas,

M 3176/1967/20

nas, sedan de, af vår snillerika och arbetsama Herr J. Wendelio, blifwit asfritada och i trä utskurna, såsom han också, våra här redan anförda stora guldringar, med 9. st. mindre, har wäl utskurit, och deras nätta utwärttes beskrifning mig leswererat; men som jag berörde fingerringar, ännu ej sett, så lemnas de, til at wid et annat tillfälle, för den nyfikna Läsaren upwisas.

3. Ormarsbole, warda ringar, här p. 64. kallade, ej egenteliga af någon deras likhet med ormar, utan hållt för det, at de forna hedningar saät, det Gripar, Drakar och Ormar förskaffat och förwarat sådana gullfater, hwilka således af Skallderna kallades ormabol, eller drakars och ormars bo och egenom; därom jag något nämt här pp. II. 25. och beder Läsaren, at widare, om detta målet, läsa Wolsunga S. p. 35. seqq.

4. Några tryck samt hastfel, har jag, wid på ögnandet, funnit i denna min skrift, och dy warda de nu förteknade, med begjåran, at den bestjedeliga Läsaren wille, de öfriga och förbigångna, ursäkta. Pag. 5. lin. 25. Gorlæus, P. 9. l. 29. τραχηλεις, P. 12. l. 5. p. 25. P. 13. l. 12. p. 25. seq. P. 16. l. 12. läs Thor, i ställe för: Freija hast etc. P. 32. l. 31. Lex. Philol. P. 44. l. 8. läs ethundra de femtijo nijo. P. 51. l. 21. läs: som stjänta och ärfda efter tappra Kämpar och fäder.

